

Cijena 10 kuna

ISSN 1874-4861

GLAS

ANTIFAŠISTA

Broj 86 - Zagreb, 1. srpnja 2013. godine

Pazin

**Partizani su
se borili za
Europu**

Split

ANTIFAŠISTI DEMANTIRAJU POVIJESNE NEISTINE

Brezovica

**Pobjeda
antifašizma
ostat će
zauvječ u
povijesti**

Petrova gora

**Nemamo
pravo na
zaborav**

Jasenovac

**Trajno
sjećanje na
nedužne
žrtve**

Kumrovec

U ozračju jubileja AVNOJ-a i ZAVNOH-a

PREDSEDNIK JOSIPOVIĆ PRIMIO IZASLANSTVO SABA RH

•Predsjednik RH dr. sc. Ivo Josipović u povodu Dana pobjede nad fašizmom, Dana Europe i Dana oslobođenja Zagreba primio je izaslanstvo SABA RH.

Dan pobjede za nas, kao i za sav demokratski i civilizirani svijet, od izvanredne je političke i povijesne važnosti. Obilježavamo ga s ponosom jer smo pripadali širokoj koaliciji antifašističkih država i pokreta i dali razmjerno važan doprinos pobjedi nad fašizmom i nacizmom. Ishod II. svjetskog rata i danas je osnova političke arhitekture Europe i svijeta, a naša budućnost vezana je uz europski prostor, za čiju smo obranu tijekom povijesti podnijeli goleme žrtve. To je sukuš poruka dr. sc. Ive Josipovića, predsjednika RH koji je primio izaslanstvo SABA RH koje je predvodio predsjednik Ratko Maričić.

R.I.

Prijem kod Predsjednika (snimila Marija Kundek, službena fotografkinja, Ured Predsjednika RH)

Osnovana ZUABA Koprivničko-križevačke županije

•Za predsjednika izabran Branko Dolenc. Zamjenik župana Ivan Pal istaknuo je da će Županija uvijek biti partner ZUABA u svim programima i planiranim manifestacijama

U prostorijama Doma umirovljenika u Koprivnici u utorak je 11. lipnja osnovana Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Koprivničko-križevačke županije. Donesena je odluka o pokretanju postupka za upis Zajednice Udruga u registar te su pripremljene sve potrebne odluke i imenovana tijela.

Za predsjednika Zajednice izabran je Branko Dolenc, a članovi Zajednice u nastavku su razgovarali i o aktivnostima koje ih čekaju vezano uz Dan antifašističke borbe. Konstituiranju Zajednice bio je u ime grada Koprivnice prisutan zamjenik gradonačelnice Mišel Jakšić, a u ime Koprivničko-križevačke županije zamjenik župana Ivan Pal. Zamjenik župana Pal u obraćanju je istaknuo kako će Županija uvijek biti partner Zajednice udruga u svim programima i planiranim manifestacijama.

K.T.

Osnivačka skupština ZUABA Koprivničko-križevačke županije

Slike na 1. stranici: Brezovica - Stjepan Mesić i Ivo Josipović / Jasenovac - Kolona sjećanja na putu do spomenika

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društva »Josip Broz Tito« Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr>, e-mail: sabh@sabh.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Šime Mudrović i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna urednica), Bojan Miroslavljev, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik), e-mail: glas.antifasista@sabh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. ožujka 1996. godine, »Glas antifašista« smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tisk: »Brankograf« Odranska 18, Zagreb.

Pobjeda antifašizma ostat će zauvijek u povijesti

♦Kod Spomenika Prvom partizanskom odredu u šumi Brezovica kod Siska, održana je u subotu, 22. lipnja 2013. godine, centralna svečanost u povodu obilježavanja Dana antifašističke borbe. Svečanost je održana pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića, a u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije

Nakon polaganja vijenaca, okupljene građane i antifašiste koji su stigli iz cijele Hrvatske, pozdravili su i obratili im se predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović, predsjednik Hrvatskog

sabora Josip Leko, izaslanik predsjednika Vlade RH ministar rada i mirovinskog sustava Mirando Mrsić, bivši predsjednik RH i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašis-

ta Republike Hrvatske Stjepan Mesić, sisačko-moslavačka županica Marina Lovrić Merzel, veleposlanik Republike Ukrajine u Republici Hrvatskoj Oleksandr Levchenko.

Stjepan Mesić: Na aktivnosti neofašista moramo žešće odgovarati

Bivši predsjednik RH i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske Stjepan Mesić govorio je u Brezovici i podsjetio da je opet ovdje s antifašistima kao i proteklih godina, da bi se zajedno podsjetili „na formiranje Sisačkog odreda, koji je zajedno s onim rijetko spominjanim iz Petrinje, označio početak organiziranja otpora nacističkim okupatorima kao i njihovim domaćim pomagačima“.

„Znamo dakle, zašto smo se okupili i zašto baš ovdje. No ima nešto u čemu vidim posebnu važnost. Upravo ovogodišnje okupljanje, ali i poruka što će se s njega poslati. Mislim tu na okolnosti u kojima živimo, na sve ono sa čime se iz dana u dan susrećemo, što nas okružuje i što nam prijeti. Mislim, da ne bi bilo nikakve zabune, na sve jači pritisak neofašista i na njihovu sve izraženiju prisutnost u javnom životu, a bez odgovarajuće reakcije. Znam da će neki reći kako pretjerujem, znam da će se opet javiti oni koji uvijek u takvim prilikama kažu, odlijepimo se jednom za svagda od prošlosti i okrenimo se budućnosti. Kao da je to neka čarobna formula. Ja ču biti prvi, i kao počasni predsjednik SABA i kao bivši predsjednik RH, koji će prihvati tezu o tome da ne smijemo biti zarobljenici prošlosti“, rekao je Mesić.

„Ali pitam vas, tko nas vraća u prošlost? Tko nameće nove podjele? To sigurno nismo mi antifašisti. U prošlost nas vraćaju oni koji bi htjeli iznova pisati povijest, a dobrim dijelom to već i čine. Oni koji bi povijest htjeli mijenjati, oni koji smatraju da se netko, čiji su preci bili partizani, treba sramiti i njih i crvene petokrake, pod kojom su se borili, dok se potomci ustaša trebaju njima ponositi. Oni nas vraćaju u prošlost. Oni nameće podjele, oni su u ofenzivi.“

Nemojmo se zavaravati. Stvari koje se događaju oko nas, nisu ni usamljeni, ni marginalni incidenti. Ne, one su dobro smisljene, dobro organizirane, i bogato financirane kampanje. Od te kampanje

i njezinih, svakim danom sve vidljivijih posljedica, politika često okreće glavu, mediji je uglavnom tretiraju u kontekstu posve naopakog shvaćanja slobode govora. Govoreći o nacifašizmu neutralno, to se ne može, dapače, to se ne smije. Jer ako to i prihvativimo, onda imamo govor mržnje i poticanje nacionalnih netrpeljivosti, onda imamo rasističke ispade, nastavno reciklirano kampanju blaćenja vode NOR-a Josipa Broza Tita. Maturante s velikim slovom U na majicama, pa još i u kombinaciji s križem. Bilo bi dobro da se Crkva od toga ogradi.

Imamo časopis koji tobože neutralno piše o ustaškim postrojbama i zločincima koji su ih vodili, kao preporučenu literaturu za učenike u našim školama. Onda imamo ukratko, renesansu ustaštva, drugim riječima, fašizam. Moja je poruka - to mora stati. Tako dalje niti može, niti smije“, naglasio je Mesić.

„To je poruka koja kaže da postoje vrijednosti koje su univerzalne, ali i da postoji zlo koje je htjelo biti univerzalno, ali je poraženo, jednom za svagda. Poklonici toga zla ne smiju dobiti još jednu šansu.“

Nitko nema pravo da im takvu šansu pruži. Ponavljam, nitko.

Mi smo imali, ne samo Hrvati, nego i Srbi, kao i svi ostali slobodoljubivi ljudi, kao i u ostalim dijelovima Jugoslavije, mi smo imali jedinstveni pokret. Vodila ga je, to je neosporna činjenica, KP. Bio je jedinstven u Europi i u svijetu i ostao je do današnjih dana, prihvaćen od svih, osim naravno od pritajenih ili otvorenih pobornika fašizma, radikalnih antikomunista.“

„Sjećamo se danas ljudi koji su prvi posegnuli za oružjem protiv okupatora i njihovih domaćih pomagača. Ali ti su pomači, moram ponoviti, za one koji bi to htjeli zaboraviti, svesrdno i bezdušno prihvatali i provodili naci-fašističku ideologiju, politiku zločina. Sjećamo se onih koji su upravo ovdje prije 72 godine najavili skori ustanak. Ali sjećanje kolikogod da je potrebno, nije dovoljno. Mi moramo definitivno antifašizam, od povremenog prigodničarskog podsjećanja na određene ljudi i datume, pretvoriti u čvrstu i nedodirljivu osnovu društva kojega gradimo. Antifašizam nije političko, nego je civilizacijsko, ljudsko opredjeljenje“, rekao je na kraju Mesić.

Delegacija SABA RH s počasnim predsjednikom Stjepanom Mesićem

Marina Lovrić Merzel: Antifašizam je bio i ostao dio našeg svjetonazora

Obraćajući se skupu u Brezovici **Marina Lovrić Merzel** je kazala da joj je čast kao županici Sisačko-moslavačke županije uputiti pozdrave u trenutku obilježavanju Dana antifašističke borbe, a u spomen na Prvi sisački partizanski odred, koji je osnovan na današnji dan prije 72 godine. Taj dan bio je dramatičan i u svjetskim razmjerima, jer je nacistička Njemačka u operaciji pod nazivom Barbarosa, krenula u vrlo širokom frontu prema Lenjingradu, Kijevu i Moskvi.

Sisački hrvatski domoljubi, komunisti i antifašisti nisu čekali proglaše i pozive da krenu u akciju i oslobođilačku borbu te

pridonesu slomu fašizma. Sjećanje je ovo na osnutak prve naoružane antifašističke postrojbe u Hrvatskoj i uopće na ovim prostorima te na njezinih 77 boraca kojima je prvi zapovjednik bio Vlado Janić Capo. Završetak rata dočekalo je samo 38 osnivača Sisačkog partizanskog odreda. Bila je to odluka kojom smo, prije većine europskih zemalja, pokazali kako se pruža otpor onima koji šire mržnju, fašizam, nacionalizam i smrt. Mi moramo čuvati istinu, sjećati se otpora i borbe za slobodu, demokraciju i jednakost. U budućnost treba prenijeti osjećaj poštovanja za žrtve koje su od prvih dana ustanka u NOB-u

pridonijeli antifašistički borci i nedužne žrtve koje su pale u tom ratu. Žalimo za svim žrtvama, a posebno poštovanje iskazujemo onima koji su položili svoje živote u borbi za slobodu Hrvatske protiv fašizma. Imati svoju državu i živjeti u slobodi najveće su vrijednosti svakog naroda. Podižući 1981. godine ovaj monumentalni spomenik koji je rađen po idejnom rješenju Sisčanina, akademskog kipara Želimira Janeša, odlučili smo se ne zaboraviti osnivače i borce Prvog sisačkog partizanskog odreda. Antifašizam je bio i ostao dio našeg svjetonazora, kazala Lovrić-Merzel.

Mirando Mrsić: Omalovažavanje antifašizma nećemo dopustiti

Izaslanik predsjednika Vlade RH, ministar rada i mirovinskog sustava Mirando Mrsić naglasio je govoreći u Brezovici da je ovdje počeo otpor crnom zlu.

„Danas kad stojimo na samom pragu ulaska u Europsku uniju, nemojmo zaboraviti da su u prošlosti postojala vremena i trenuci u kojima se stvarao fašizam, taj koncentrat zla, vremena koja su zaustavila razvoj demokracije, slobode i tolerancije društva, vremena u kojima se ovdje u šumi Brezovica rodila svijest otpora. Danas ovdje odajemo počast onima koji su se svojom odlučnošću i hrabrošću izborili za svoje ideale i riskirali svoj život za bolju budućnost, za bolje sutra. Prisjetimo se tih vremena kad je zemljopisna karta Europe bila crna, zemlja pod krutom čizmom okupatora, a u tim povijesnim trenucima je ljudskost i dostojanstvo imalo samo jednu opciju, a ta opcija je bila pobjeda“.

„Naš nesalomljivi duh u Domovinskom ratu, bio je još jedan ispit na našem putu koji smo zajedno položili, i antifa-

štisti i borci Domovinskog rata i pokazali otpornost i spremnost da smo najjači u najtežim trenucima,“ kazao je Mrsić i nastavio:

„Današnje obilježavanje prvog postrojavanja Prvog sisačkog partizanskog odreda je ujedno i podsjetnik svima onima koji se usuđuju relativizirati i omalovažavati NOB i dovoditi u pitanje naše antifašističko opredjeljenje. Gospodo, neće proći. Jer upravo antifašisti nisu se pomirili sa stanjem stvari, nisu digli ruke i predali se sudbini, svojim su djelima rekli odlučno „ne“ okupatoru. Oduprli su se ideji koja je beskompromisno i okrutno pokoravala Europu. Upalili su mali, ali svijetao plamen koji je unatoč žrtvama donio svjetlo slobode koje i danas uživamo. Hrvatska je paljenjem plamena antifašizma, koji je prerastao u konačnu pobjedu, pokazala da dijeli europske vrijednosti, da je dio Europe u koju se u vrlo skoroj budućnosti, za devet dana, vraćamo. Vraćamo se kući. Vraćamo se u europski dom čiji su temelji izgrađeni i duboko ukorijenjeni u

antifašizmu i vrijednostima koje dijelimo. Tako i mi danas moramo gledati i čvrsto koračati prema naprijed, boriti se za bolje sutra i zajedničkim snagama boriti se za ostvarivanje naših snova, razvijati društvene vrijednosti i graditi hrvatsku kuću mira na temeljima antifašizma, slobode demokracije i tolerancije. Čvrsto vjerovati u budućnost naše zemlje, naše hrvatske domovine, to dugujemo ne samo prijašnjim generacijama, nego i budućim.“

„Ne smijemo dopustiti da se zaboravi i izbriše sjećanje na 77 boraca kojima je izbor bio otpor, a pobjeda jedina opcija. Ljudima koju su, unatoč malim izgledima i svim preprekama, krenuli širiti iskru slobode kamo god su mogli. Vodila ih je ljubav i vjera i u bolju budućnost Domovine. I upravo tu bolju budućnost naše zemlje dugujemo onima koji su prije 72 godine stali na branik domovine tako i onima koji su to učinili prije 22 godine. Dugujemo im Hrvatsku slobode, ravнопravnosti, antifašizma i jednakih šansi za sve“, rekao je Mrsić.

Josip Leko: Na antifašističkim vrijednostima su nikli UN i EU

Na svečanosti je potom govorio predsjednik Hrvatskog sabora **Josip Leko** podsjećajući da su se prije 72 godine ovdje, na današnji dan skupili mladi i hrabri ljudi, odlučni da pruže otpor neprijateljskoj okupaciji i domaćem izdajničkom režimu. Borili su se protiv onih koji su zajedničkim snagama rascijepali Hrvatsku, i dijelove teritorija prodali tudinskoj vlasti i zaveli teror za građane Hrvatske. Osnivanjem Prvog sisačkog partizanskog odreda u Hrvatskoj je započela organizirana borba za slobodu i mir, a protiv najstrašnije ideologije u povijesti čovječanstva, rekao je Leko i nastavio:

„Ti mladi ljudi, kojih je svakim danom u tadašnjoj okupiranoj državi bilo sve više, Hrvatskoj su u Drugom svjetskom ratu donijeli pobjedu i mir. Zahvaljujući slobodarskom duhu tih ljudi, Hrvatska je bila u savezništvu s milijunima drugih stanovnika Europe koji su se isto tako podigli protiv nasilja i barbarstva nacizma i fašizma. Ti su ljudi željeli pravdu, slobodu, jednakost i mir. Čvrsto su vjerovali u pravdu i slobodu, na kraju su i pobijedili.“

U kojoj mjeri vjera u život u slobodi, ravнопravnosti i miru može biti presudna u odnosu na svu raspoloživu

snagu oružja i vojne tehnologije, uvjerili smo se i iskusili i tijekom Domovinskog rata.

A u Domovinskom ratu, ne zaboravimo to nikada, u stvaranju današnje neovisne i samostalne, demokratske i slobodne Hrvatske, vodeću ulogu imali su nekadašnji sudionici partizanskog pokreta i narodnooslobodilačke borbe.

I u jednom i u drugom slučaju udružili su se mladost, hrabrost i odlučnost u borbi za slobodu i za pravednost i život u različitosti i toleranciji. I u jednom i u drugom slučaju vodila se borba protiv

okupacije hrvatskih teritorija i branio se hrvatski suverenitet“ istaknuo je Leko i dodao:

„Antifašističke vrijednosti, zahvaljujući kojima je poražena užasavajuća antcilizacijska ideologija rasnih zakona i imperializma, u temeljima su današnjeg modernog svijeta. Mir, sloboda, suradnja, ljudska prava – u obrani tih vrijednosti ginuli su milijuni mlađih ljudi u Drugom svjetskom

ratu, na tim idejama iznikli su Ujedinjeni narodi i stvorena je Evropska unija. I zato na obilježavanje Dana antifašističke borbe ne smijemo gledati kao na obilježavanje još jednog u nizu povijesnih datuma.

Obilježavanjem Dana antifašističke borbe izražavamo prije svega poštovanje svim žrtvama Drugog svjetskog rata, kao i zahvalnost pripadnicima hrvatskog partizanskog pokreta što su svojim nesebičnim

angažmanom poslijeratnim generacijama omogućili život u miru i bili spremni stati u obranu Hrvatske, svaki puta kada bi sloboda bila ugrožena od tuđinskih hegemonističkih političkih ili vojnih planova. Dan antifašističke borbe u Hrvatskoj ispunjava nas ponosom. Potiče nas na vjeru i snagu koju su imali hrvatski partizani u Drugom svjetskom ratu i hrvatski branitelji tijekom Domovinskog rata.“

Ivo Josipović: Antifašizam je konstanta u temeljima Hrvatske i EU

Govoreći na tom skupu, predsjednik Republike Hrvatske **Ivo Josipović** je naglasio da zajedno dijelimo ponos na antifašističku borbu, ponos zbog pobjede antifašizma. Čestitajući Dan antifašističke borbe, predsjednik Josipović je rekao:

„Položili smo vijence, sjetili se onih koji su dali svoj život za slobodu, za demokraciju, za bolju Hrvatsku. Ali, nismo ovdje da tugujemo, ovdje smo da budemo ponosni, da se veselimo pobjedi, da se veselimo uspjehu Hrvatske koja sutra, praktički sutra, ulazi u Europsku uniju. Od vremena Drugog svjetskog rata pa do danas karta Europe se mijenjala. Gotovo da nema sličnosti. Stvarale su se države, propadale su države, mijenjali su se politički sustavi, ali nakon svega toga, danas, evo više od sedam desetljeća od početka Drugog svjetskog rata, zajednička je jedna vrijednost i onima na istoku i onima na zapadu, i onima na sjeveru i onima na jugu. To je antifašizam. To je antifašizam koji je temelj zajednice u koju ulazimo, zajednice najdemokratskih i najprosperitetnijih država. Bez obzira na križu, bez obzira na pojedina kretanja, bez obzira na pojedine ljude koji bi vratili povijest i promijenili njen tijek, antifašizam je konstanta. I on se neće mijenjati, on će ostati u temeljima Europske unije, ostati će u temeljima demokratske Hrvatske jer bez antifašizma Europa nije Europa, a Hrvatska ne bi bila Hrvatska.

Istina je, u Drugom svjetskom ratu kao i u Domovinskom ratu pobijedilo je domoljublje, pobijedila je želja da dobro nadvlada zlo, pobijedio je osjećaj odgovornosti prema svom narodu, ali i prema najvećim, najvažnijim civilizacijskim vrijednostima. Naravno da te vrijednosti danas, toliko godina nakon Drugog svjetskog rata, imaju neku drugu artikulaciju. Danas antifašizam vidimo kao želju za demokracijom, zaštitom ljudskih prava i sloboda, prosperitetom. Toliko godina nakon Drugog svjetskog rata sasvim sigurno ponovno imamo one koji misle da se povijest može promijeniti. Misle da je to, kao, reći ču rječnikom naše djece,

Državna delegacija - Ivo Josipović, Josip Leko i Mirando Mesić polazu vijenac kod Spomenika Prvom partizanskom odredu u Brezovici

kompjutorska igra koju smo izgubili pa se onda resetirala pa se nadamo da ćemo je dobiti. Nećemo. Tako nešto ne postoji. Drugi svjetski rat je završio pobjedom antifašizma i ta pobjeda će zauvijek ostati u povijesti čovječanstva. Ali, nismo tako neoprezni da ne mislimo kako oni koji ne mogu promijeniti povijest, jer se ona zaista ne da promijeniti, ne mogu promijeniti vrijednosti u društvu, da nema onih snaga koje bi promijenile sadržaje naše demokracije, sadržaje našeg Ustava, sadržaje naše politike. Takvima ćemo znati reći NE i oni koji misle da Hrvatska od antifašističke Hrvatske može postati nešto drugo se, naravno, ljuto varaju. Govorimo i o pomirbi. Pomirba je zaista potrebna. I pomirba podrazumijeva da nepotrebnim politiziranjem, nepotrebnim antagoniziranjem nećemo trovati naše živote i budućnost naše djece. Ali, pomirba, osim što poštuje svaku žrtvu, pa i onu koja je bila na krivoj strani u Drugom svjetskom ratu, znači neupitno i jasno određenje o tome što je to bilo dobro, a što je bilo zlo. U Drugom svjetskom ratu dobro je bilo biti na strani antifašizma, a zlo je bilo pomagati fašizam, biti fašist i zagovarati teror, zločin

i mržnju. Mi ovdje u Hrvatskoj možemo reći da je praktično svaka generacija imala svoj rat. Svaka generacija je imala izazov na koju stranu treba stati i kako se treba odrediti prema zлу. I ponosan sam i kao predsjednik Hrvatske i kao antifašist da je Hrvatska u najvećem dijelu uvijek znala stati na stranu pravde. To su učinili partizani u Drugom svjetskom ratu, to su učinili naši branitelji u Domovinskom ratu. I zato je Hrvatska takva, nedjeljivo vezana i za antifašizam i za naš Domovinski rat. Poštovanje svim žrtvama, dakle, znači prihvatanje i određenih vrijednosti. Nadam se da Hrvatska nikada, bez obzira na izazove, neće odustati od tih vrijednosti i učiniti ču sve što je u mojoj moći da tako i ostane. Siguran sam, evo da i vi koji ste ovdje i oni koji nas gledaju na TV danas, ne želite neku drukčiju Hrvatsku. Svi želimo bolju i prosperitetniju Hrvatsku, ali uvjek antifašističku Hrvatsku. Antifašizam su ljudi, ljudi koji su imali hrabrosti, poštaja i snage da se suprotstave zlu. Ovdje među vama još ima takvih. Vrijeme čini svoje, a na partizane i partizanke smo zaista svi ponosni. Hvala vam!“, kazao je predsjednik Josipović.

Oleksandr Levchenko: Zahvaljujući partizanima Hrvatska nije poražena

Govoreći u ime predstavnika Zemalja Antifašističke koalicije, ukrajinski veleposlanik u Republici Hrvatskoj Oleksandr Levchenko čestitao je Dan antifašističke borbe. To je dan nacionalnog ponosa, časti, dan koji je zasvjedočio u svijetu da hrvatski narod ima junačko srce, da se podiže u borbu za slobodu, čak iako ta borba nema izgleda za uspjeh. Zaista, što se osim smrti mogla nadati šačica naoružanih heroja koji su 22. lipnja 1941. godine stvorili u šumi Brezovica Prvi partizanski odred. Da bi se suprotstavili mašineriji Trećeg rajha najmoćnijoj u Europi. Međutim, kao što se to često događa, duh je pobijedio željezo. Sisački odred je postao prva mala iskra, koja je zapalila veliki oganj NOR-a. To je bio možda jedinstveni slučaj u suvremenoj povijesti, kada u okupiranoj zemlji uz potporu naroda i od samog naroda, nastaje prava velika i regularna vojska, koja se nosi s do zuba naoružanim protivnikom, izdrži četiri godine krvavih i bitaka i na kraju odnese pravednu i zaslужenu pobjedu. Zahvaljujući partizanima, Hrvatska nije bila poražena i ponižena. Povijesne činjenice upućuju na to da i današnja suvremena Hrvatska ima svoje korijene u partizanskoj Hrvatskoj koja se nikada nije predala nacističkom nasilju i koju s punim pravom smatramo

Veleposlanik Ukrajine Oleksandr Levchenko govorio je u ime predstavnika zemalja Antifašističke koalicije

članom Svjetske antifašističke koalicije. Ukrayinski i hrvatski narod su rođaci. Povezuje ih bliskost jezika, kulture, mentaliteta, ali i zaprepašćujuća sličnost povijesnih sudsibina. Ta je zajednička sudsibina došla do izražaja i tijekom Drugog svjetskog rata. Dan 22. lipnja 1941. godine je značajan u povijesti Ukrajine kao i svih bivših republika Sovjetskog saveza. Tog je dana nacistička Njemačka bez objavljanja rata napala SSSR, tog dana su prve bombe pale na Kijev. U Drugom svjetskom ratu Ukrajina je izgubila 13 i pol milijuna stanovnika, od kojih je 8 milijuna bilo ubijeno, a to su najveće žrtve

među svim nacijama Antifašističke koalicije. Potpuno ili djelomično je bilo uništeno 714 gradova i 28 000 sela. To je 43 posto gubitaka stanovništva i 50 posto materijalnih razaranja SSSR-a. Sedam milijuna Ukrajinaca sudjelovalo je u borbama kao borci, svaki drugi nije se vratio doma, a svaki drugi koji se vratio, ostao je invalid. Međutim, Ukrajinci se nisu borili samo na frontu, u redovima Crvene armije. Kad se regularna vojska povukla na istok, a Ukrajina se našla pod njemačkom okupacijom, u zemlji je počeo partizanski pokret, u koji je tijekom rata bilo uključeno oko pola milijuna ljudi. Partizanski odredi su nastali u svim oblastima, bez izuzetka, u svim županijama Ukrajine. Posebno snažan partizanski pokret je bio od samog početka na sjeveru i sjeveroistoku Ukrajine, gdje su od prastarih vremena sačuvane beskrajne šume koje su osigurale sklonište za desetke tisuća boraca.

Ja potičem baš iz te regije i osjećam taj ponosni partizanski duh. Oba su moja djeda bili partizani.

„Idući u ujedinjenu demokratsku Europu, nemojmo zaboraviti da i ona ne bi bila moguća bez žrtvi i naših naroda. Hvala i slava partizanima! Smrt fašizmu! Živjela ujedinjena demokratska Europa!“, kazao je na kraju Levchenko.

Odlikovanja antifašistima

Uprgori obilježavanja 72. obljetnice ustanka naroda Hrvatske i 68. obljetnice pobjede nad fašizmom, predsjednik RH Ivo Josipović odlikovao je Redom Stjepana Radića za osobit doprinos antifašističkim temeljima Republike Hrvatske istaknute antifašiste Nikolu Budiju, Branka Grošetu, Josipa Imprića, Rudolfa Kahlinu, Branka Miškovića, Nikolu Opačića, Lovru Reića i Josipa Žmaka.

Uručujući odlikovanja na svečanosti u Brezovici, predsjednik Josipović je rekao:

„Ono što su devedesetih za Hrvatsku i naš narod učinili naši branitelji, to ste vi učinili četrdesetih godina prošlog stoljeća. Upravo zato odlučio sam odlikovati one koji su dali doprinos, daju ga i još će ga davati za afirmaciju antifašizma u našoj demokratskoj i europskoj Hrvatskoj.“

„Još jednom čestitke odlikovanim i konačno, rekao bih da je cijeli ovaj današnji skup, sve naše sjećanje na ove časne partizane i partizanke, na pripadnike Pr-

vog Sisačkog odreda, na one koji su pobijedili okupatora, ustaše, četnike i pripadnike drugih kvislinških formacija, zalog

naše demokratske europske budućnosti. Slava partizanima i partizankama. Hvala vam!“, kazao je na kraju Josipović.

Odlikovani antifašisti s predsjednikom Josipovićem

SABA RH

Otvoreno pismo Hrvatskoj radioteleviziji

♦Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske uputio je 16. svibnja ove godine otvoreno pismo Hrvatskoj radioteleviziji u kojem podsjeća da godinama upozorava HRT „da je u službi falsifikata povijesti“ i zatim kaže:

„I ove godine, prenoseći skup nostalgičara za propalom NDH – 11. svibnja ove godine novinari Hrvatske radiotelevizije ni jednom riječu nisu spomenuli što je prethodilo Bleiburgu.

Sustavno se na Hrvatskoj radioteleviziji prešućuje, kao što to čine pojedini novinari i govornici na Blajburškom polju, što je to ustaški režim činio od 10. travnja 1941. godine do 15. svibnja 1945. Zar se zaboravlja da je već travnja 1941. ustaški režim donio rasne zakone kao temelj za progon Židova, Srba, Roma? Donesena je uredba sa zakonskom snagom o zabrani čiriličnog pisma, koje je prvobitno bilo hrvatsko pismo, zatim o označavanju Židova Davidovom zvijezdom i Srba bijelom trakom.

Već tog istog travnja 1941. ustaše su formirale logor Danica kod Koprivnice u kojem je bilo zatočeno 3000 Židova i Srba, od kojih se gotovo nitko nije vratio kući. U Gudovcu je 25. travnja 1941. ubijeno 196 osoba srpske nacionalnosti, među kojim su bila tek rođena djeca, starci i žene. Sljedećeg dana u Garešnici nastavljeno je ubijanje Srba tog i okolnih mjesta. Dana 6. svibnja 1941. godine ustaše iz Karlovca, uz pomoć nekih Hrvata iz okolnih mjesta u Veljunu,

ubijaju 560 Srba. Ubijanje nastavljuju u Banskom Grabovcu, u Jadovnom, Đakovu, Jasenovcu i tako redom.

Samo u Jasenovcu ubijeno je 21 000 djece starosti do 14 godina od ukupno oko 100 000 ubijenih. Hrvatska i BiH prekrivene su grobištima osoba koje su ubili ustaše, nacisti i fašisti. Sve se to prešućuje. Umjesto toga sustavno se brane sluge okupatora – ustaše, kao žrtve komunista. Dakle, oni koji su bili žrtve ustaša, sada su postali zlikovci, a stvarni zlikovci uzdižu se na pijedestal žrtve. Čudne li logike. Žalosno je da taj falsifikatorski trend uporno podupire i dio svećenstva katoličke crkve u suglasju s Glasom koncila i Biskupskom konferencijom „Pax et justitia“, ali i neki povjesničari iz Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“. Nema sumnje da su nakon kapitulacije nacističkih okupatora, te zarobljavanja pripadnika vojske takozvane NDH ubijani i nevini ljudi. No, ne smije se zaboraviti da je upravo zločinačko četverogodišnje divljanje ustaša, četnika i nacista prouzrokovalo takvu odmazdu! Zato valja objektivno iznositи činjenice, a ne lažima stvarati klimu mržnje za nove podjele i sukobe!“

Split

Antifašisti demantiraju povijesne neistine

♦Župnika Karla Čuluma 1943. godine ubile ustaše, a na misi zadušnici ove godine podmeću neistinu da su ga ubili partizani

Zajednica udruga antifašističkih borača i antifašista Splitsko-dalmatinske županije uputila je uredništvu „Slobodne Dalmacije“ priopćenje u kojem reagira na vijest objavljenu u tom listu 27. svibnja 2013. godine. U pismu, kojeg je potpisao predsjednik ZUABA Splitsko-dalmatinske županije Krešimir Sršen, izraženo je nezadovoljstvo izjavom fra Marka Bitange na svetoj misi zadušnici, u povodu 70. obljetnice ubojstva mjesnog župnika Karla Čuluma. Tom prilikom, kako je prenijela „Slobodna Dalmacija“, fra Marko Bitanga je rekao: „Zbog njegovog svećenstva ubili su ga partizani, komunisti, pod okriljem noći 25. svibnja 1943., u župskoj kući u Zavojanima.“

-Dana ocjena je neistinita i predstavlja svojevrsnu obmanu ne samo kod vjerni-

ka, nego i čitatelja „Slobodne Dalmacije“, upozorio je Sršen i priopćio:

„Povijesna vreda i stvarnost zabilježila su: U ranim jutarnjim satima, 26. svibnja 1943.g., ustaške i domobranske formacije, koje su došle iz pravca Stilja i Vrgorca izvršile su silovit napad na selo Zavojane, gdje se u njegovoj blizini nalazila partizanska 2. četa 2. bataljuna BPO. Zbog silovitog napada ustaša i domobrana, partizanska jedinica bila je prisiljena na povlačenje. Ustaško-domobranski vojnici upadom u selo Zavojani uhapsili su 15-tak muškaraca i žena. Pri tome, troje su strijeljali, na licu mjesta, među njima i župnog svećenika Karla Čuluma. Svećenik je strijeljan, jer je opće poznato bilo da je od početka NOB-a surađivao s partizanima.

Dok su ustaše i domobrani hvatali

ljude (seljake) i palili njihovu imovinu, borcima partizanske čete, koja je bila prisiljena na povlačenje, u pomoć je došla 3. partizanska četa 2. bataljuna BPO, što je natjeralo ustaše i domobrane na bijeg u pravcu iz kojega su došli (Vrgorac i Stilja), odvodeći sa sobom uhapšene za koje su držali, da su simpatizeri NOP-a.

Dakle, iznošenja neistine i obmane na adresu slobodarske partizanske vojske, da bi se amnestirala zla kvinsliške vojske, tzv. NDH nije putokaz za mir i dobro, niti put vjere i ljubavi u Boga.

Očekujem od fra Marka Bitange da umjesto ispraznih riječi, javnosti ponudi povijesna vreda, koja potkrepljuju njegovu ocjenu ili da se na prikidan način izvini antifašističkim borcima i antifašistima Hrvatske“.

Trajno sjećanje na nedužne žrtve

• Tradicionalna svečana komemoracija, u povodu 68. obljetnice probaja zatočenika iz koncentracijskog logora Jasenovac, a u znak sjećanja na sve stradale logoraše, održana je u nedjelju, 12. svibnja kod spomenika Cvijet

Katica Sedmak: Do danas je poimenično utvrđena 83.301 žrtva

„Današnjom Komemoracijom, koja se zbog posljedica poplava na ovom području održava tri tjedna kasnije nego što je prvotno bila planirana, prisjećamo se hrabrog probaja posljednjih jasenovačkih zatočenika koji se dogodio prije 68 godina, točnije 22. travnja 1945.g. Proboj je preživjelo samo 107 zatočenika.“

„No, danas se prisjećamo i svih onih zatočenika koji su svoju različitost platili životom, samo zato što su se razlikovali po vjeri, nacionalnosti ili političkom uvjerenju.“

Zato je glavna zadaća ove ustanove, ali i svih nas koji živimo u slobodi, da sačuvamo sjećanje na nedužne žrtve ustашkih zločina, kako se slične strahote nikad više i nigdje ne bi ponavljale. Mladim generacijama moramo omogućiti da čuju istinu, da uče o toj istini, i ovdje u obrazovnom centru u Jasenovcu, ali i u školskim klupama. Naša je dužnost i dug prema žrtvama da govorimo o strašnom zločinu koji je ovdje počinjen, o tragičnim posljedicama fašizma, nacizma i ustaškog režima, ali i da upozorimo do

čega može dovesti netrpeljivost, mržnja i bezumna zločinačka ideologija“, rekla je Sedmak.

Naglasila je da „o strahotama u ovom zloglasnom logoru najbolje svjedoči poimenični popis žrtava, koji je iz godine u godinu sve duži, jer se istraživanja i provjeravanja podataka vrše svakodnevno. Konačni broj žrtava će vjerojatno zauvijek ostati nepoznanica, jer su brojni zatočenici ubijeni, čim su dopremljeni, a da uopće nisu bili evidentirani.“

U znanstveno i stručno utvrđenom popisu, do danas je, imenom i prezimenom, te drugim osobnim podacima, zabilježeno točno 83.301 žrtva. A sve te žrtve su ubijene na deset lokaliteta koji su pripadali jasenovačkom logoru.

Među njima je bilo i preko 20.000 žena, ali i 20.101 dijete, mlađe od 14 godina.“

Sedmak je zatim podsjetila da samo 13 zaposlenih u JUSP Jasenovac skrbi o ovom memorijalnom području, održava ga, bavi se istraživačkim radom i izdavaštvom, surađuje s lokalnom zajednicom te domaćim i međunarodnim institucijama. „Dobra suradnja uspostavljena je s memorijalnim centrima diljem svijeta, kao što su Yad Vashem u Izraelu, Shoah memorijal u Parizu, Memorijalni Centar holokausta u Washingtonu te memorijalni centar Kuća Ane Frank u Amsterdamu.“

Ustanova provodi edukacije i uz stalni muzejski postav organizira i putujuće izložbe. Neke od njih bile su postavljene i izvan granica RH - u Parizu, Veneciji, Sarajevu, Zenici.

Iako je uloženo mnogo napora, ovo mjesto, nažalost, zbog neriješenih imovinsko-pravnih i drugih pitanja, još uvijek ne izgleda onako, kako bismo željeli.

No, unatoč brojnim poteškoćama, u posljednjih godinu dana uređeno je groblje Limani, obilježeno romsko groblje u Uštici, te izrađena dokumentacija za novu Kule u Staroj Gradišci.

Stoga i dalje očekujemo pojačan angažman lokalne zajednice, ali i državnih institucija.

Dugujemo to jasenovačkim žrtvama. Zbog njih i naše budućnosti moramo se boriti protiv zaborava. Svi mi,“ rekla je Katica Sedmak.

Komemoraciji su, uz preživjele logoraše, rodbinu žrtava i antifašističke borce, prisustvovali i predsjednik RH Ivo Josipović, predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko, izaslanik predsjednika Vlade i ministar rada i mirovinskog sustava Mirando Mrsić, koji su poručili da zajedno trebamo čuvati sjećanje na nedužne žrtve u Jasenovcu, kako nikad više ne bi oživjele ideologije mržnje, rata i zločina.

Na skupu su bili i brojni drugi gosti, među kojima saborski zastupnici, ministri i zamjenici ministara u Vladi RH, županica Sisačko-moslavačke županije Marina Lovrić-Merzel, načelnica općine Jasenovac Marija Mačković, potpredsjednik HZU-a, akademik Jakša Barbić, predstavnici diplomatskog zbora u RH, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH Aleksandar Tolnauer, predstavnici diplomatskog zbora, predstavnici vjerskih zajednica, delegacija SABA RH, na čelu s predsjednikom Ratkom Marićićem, delegacija Srpskog narodnog vijeća na čelu s dr. Miloradom Pupovcem, izaslanstvo Roma u RH koju je vodio predsjednik Nacionalne koordinacije romske nacionalne manjine u RH Ibrahim Gušani, predsjednik Koordinacije židovskih općina u RH Ognjen Kraus, potpredsjednik Židovske zajednice „Bet Israel“ Ante Jeričević, delegacije boraca NOR-a iz Bosne i Hercegovine, Slovenije i Srbije, izaslanstva političkih stranaka, kao i župani i načelnici općina te delegacije nevladinih udruga.

Komemorativni skup, nakon intoniranja „Lijepe naše“ i minute šutnje za jasenovačke žrtve, otvorila je predsjednica Savjeta Spomen-područja Jasenovac Katica Sedmak, pozdravila i zahvalila svima koji su došli i ove godine kako bi se kod ovog spomenika – Cvijeta, zajedno poklonili žrtvama i obnovili sjećanja na njih i njihovu patnju.

Boris Braun: Dužnost nam je prenositi istinu mladima

Potom je svoja sjećanja iz Jasenovca iznio **Boris Braun**, predstavnik stradalnika židovskog naroda. Braun je, proveo sedam mjeseci u ustaškom zatvoru u Savskoj ulici, a zatim preživio i Auschwitz te kraj rata dočekao u njemačkom logoru Buchenwald.

„Neizmjerno mi je teško danas ovdje govoriti u ime ubijenih, koji su svoj život ostavili ovdje, na ovom močvarnom i strašnom mjestu. Govorim u ime malobrojnih koji su ostali živi, bilo tu, bilo na drugom

mjestima. Ja sam došao samo do ulaza u ovaj logor“, rekao je Braun.

Zaustavio sam se na Savskoj cesti i tamo sam bio s mnogima, kasnije ovdašnjim zatočenicima. Svima, koji smo imali „sreću“ da dospijemo na bilo koje mjesto europskih stratišta, dužnost nam je da naša iskustva prenesemo na mlađe, kako se takve stvari više ne bi dogodile.

Spomenuo bih samo još jednog kojeg vjerljivo svi Jasenovčani poznaju, a s kojim sam šest mjeseci bio na Savskoj cesti i koji me mnogo toga, što sam kasnije doživio i morao primijeniti, naučio u tih šest mjeseci - dr. Milo Bošković. Bio je jedan od onih koji nije htio kleknuti pred zapovjednikom ovog logora, nije mu htio niti okrenuti leđa, nego mu je rekao: ‘Gledat će vas u oči, kada budete pucali na mene’.“

Stevo Đurđević: Rome su po dolasku odmah ubijali

Na komemorativnom skupu govorio je i **Stevo Đurđević**, predstavnik stradalnika romskog naroda:

-Jasenovac je sinonim za zločin genocida koji je u tzv NDH sustavno provođen i nad pripadnicima romskog naroda.

Od svibnja 1942. u ovaj logor smrti svaki dan su se slijevale kolone Roma - muškaraca, žena i djece. Rome su po dolasku odmah ubijali. Dio Roma koji su čekali likvidaciju, zatočili su u poseban „ciganski logor“ u selu Uštica nedaleko

Jasenovca. Njihovi životi ustašama nisu vrijedili ništa. U rijetkim dokumentima koji su ostali sačuvani, možemo vidjeti da su ustaše njihov broj iskazivale brojem stočnih vagona, kojima su dopremani u logor. Tako je ustaška redarstvena oblast iz Županje obavijestila upravu ovog logora da je uputila 80 vagona cigana u logor.

Masovne grobnice u Uštici, u Donjoj Gradini i Međustrugovima ostale su nijemi svjedoci patnji i stradanja mojih Roma. Svjedoci jednog suludog vremena u kojem se želio zatrati svaki trag postojanja romskog, židovskog i srpskog naroda na ovim prostorima.

Zlo koje se ovdje dogodilo ne smijemo zaboraviti! Upravo zbog generacija koje dolaze, da se to nikada ne ponovi,“ rekao je Đurđević.

Ilija Ivanović: Bio sam u logoru kao dječak

Predstavnik stradalnika srpskog naroda, nekadašnji logoraš u Jasenovcu **Ilija Ivanović** govorio je o patnjama u logoru.

- Ja sam dotjeran u Jasenovac 1942. godine, kao dječak od nepunih 14 godina. Bio sam u logoru raspoređen u grupi - Djeca. Pored ostalih grupa, radnih grupa, u tom logoru postojala je i dječja grupa, možda jedinstvena i u svijetu. Sa mnom je tada dotjerano negdje oko 300 do 350 dječaka, uglavnom s Kozare.

„Bio sam prisutan kada su vješali logoraše. Bio sam prisutan i ovome, što je spomenuo prethodnik, kada je Dinko Šakić iz pištolja ubio dr. Boškovića. Bio

sam prisutan mnogim nastupima.“

-Mnogo je napisano, mnogo pričano. Sve su strahote uglavnom poznate. Želio bih samo reći jedno, da su tu, u taj logoru dogonjeni Romi, Židovi i Srbi, uglavnom i većinom i bez presuda, kompletno čitave porodice. Sjećam se, poslije ofenzive na Kozari, i ranije, u vagonima su dovoženi. Od moje porodice, računajući zaključno s drugim koljenom, ovdje u Jasenovcu, u Staroj Gradiški, Mlaki i Jablancu, ostavilo je živote 27 članova. Tu mi je otac i mnogi drugi.

„Preko ljeta je bilo mnogo logoraša jer su ih koristili za rad u poljima i ostalo, a u jesen nije bilo viška. Taj višak je završavao u Gradini. To je veliko zlo. Ovo je bio logor smrti. Ovdje se dogodio najteži genocid. Ovdje su uništavana djeca u kolijevci, ovdje je uništavano sve. Istina je da je tu najviše stradalo Srba.

Ali i Židova i Roma. Međutim, stradali su i mnogi Hrvati i ostale nacionalnosti koji su se usudili progovoriti protiv te strahovlade i ustaškog režima“ sjeća se Ivanović i dodaje:

„Meni je jako žao, moram to reći, što je na ovom kompleksu logora poslijе Drugog svjetskog rata sve uništeno.

Vjerujte mi, bio sam dvije godine i deset mjeseci točno, ovdje. Proveo sam toliko, a sad kad dodem, ja se ne mogu snaći gdje je što bilo. Žao mi je što nije bar nešto, neka baraka ili nešto, što je autentično, ostalo. Ovdje ništa ne izaziva onu jezu koja je stvarno bila. Ovo je izletište. Molim vas, molim rukovodstvo RH, i

pored sve krize ekonomske i ostalog, da nešto više učini, da se bar nešto obilježi, da se čovjek može prisjetiti kako je to izgledalo.“

Nemojmo zaboravljati šta je bilo, učimo mlade generacije, dovodimo škole, učenike, učimo ih i pričajmo istinu“, poručio je Ivanović.

Mirando Mrsić: Antifašizam je temelj slobodne Europe i Hrvatske

Govoreći na komemorativnom skupu G^ozglasnik predsjednika Vlade i ministar rada i mirovinskog sustava **Mirando Mrsić**

je naglasio da je ova komemoracija podsjetnik i upozorenje na ono što se u našoj, ne tako davnoj, prošlosti događalo i što se ne smije zaboraviti, prije svega, zbog onih koji se usuđuju relativizirati okrutna događanja u logoru Jasenovac, koji licitiraju brojkama i pokušavaju pokazati da su svi bili isti.

-I zato ne smijemo dopustiti da se zaboravi i izbriše sjećanje na 600 ljudi - koji su krenuli prema slobodi unatoč malim izgledima i svim preprekama koje su stajale pred njima. Ovo mjesto treba promatrati i kao mjesto nesalomljivosti ljudskog duha i snage, spremnosti i odlučnosti da se nadvladaju svi izazovi i prepreke koje život donosi pred nas.

A upravo taj nesalomljivi duh je bio snaga koja je nosila antifašiste koji su bili spremni žrtvovati sve, kako bi generacije koje dolaze, živjele u slobodi i kako bi se izbrisale podjele na „domaće“ i „goste“, bilo koje vrste. Svi oni koji nas pokušavaju dijeliti, prebrojavati, neće uspijeti jer je to put unazad, u prošlost. A mi želimo napredak i budućnost. Antifašistički zasadi su ugrađeni u temelje na kojima je izrasla slobodna i neovisna Republika Hrvatska. Antifašizam je temelj slobodne Europe i Hrvatske koja danas стоји на pragu ulaska

u Europsku obitelj. To je još jedna potvrda da smo izborom antifašizma i slijedeći njegove vrijednosti, odabrali ispravan put – put slobode, temeljnih ljudskih prava i tolerancije“, naglasio je Mrsić.

No, nerijetko se i na tom putu nađu prepreke ili se njegovi ciljevi, sloboda, ravнопravnost i jednakе šanse za sve, znaju nažalost izgubiti s obzora. Ali budimo uporni i nema odustajanja. Komemoracija žrtvama Jasenovca i pobjednicima proboga u slobodu je u neku ruku simbol izbora između predaje i neodustajanja, prilika da se podsjetimo koji smo put odabrali i odlučno koračamo naprijed. Unatoč izazovima krize i stagnacije u kojima se naša zemlja nalazi, ne smijemo posustati. Prisjetimo se da se upravo na ovom mjestu beznađa probudio hrvatski duh zajedništva – vrijednosti koja je u danom trenutku promjenila povijest.

Taj nesalomljivi duh zajedništva podsjetnik je temeljnih vrijednosti za koje je vrijedno staviti sve na jednu kocku, jučer, danas i sutra, a to je sloboda i mir. Tako i mi moramo gledati naprijed - boriti se za bolje sutra i zajedničkim snagama za ostvarivanje naših snova, razvijati društvene vrijednosti i graditi kuću mira na temeljima: slobode, demokracije i tolerancije.

Josip Leko: Patnje nedužnih ljudi ne smiju nikad biti zaboravljeni

Predsjednik Hrvatskog sabora **Josip Leko** podsjetio je da je prošlo punih 68 godina od proboga logoraša iz koncentracijskog logora Jasenovac, a da su se u tih gotovo sedam desetljeća na ovom prostoru dogodile mnoge velike promjene, mijenjale su se vladajuće ideologije, politički i ekonomski sustavi, nestajale su i stvarale se nove države. Nažalost, svima nam je to poznato, nije se sve uvijek odvijalo mirnim putem i dogovorima.

„Raspad bivše SFRJ izbacio je na površinu dugo potiskivane šovinističko-nacionalističke strasti agresiju i rat zbog kojih su i tijekom Drugog svjetskog rata na ovim prostorima bili ubijeni milijuni

ljudi. Nažalost, nije bilo poštedeno ni područje Spomen područje Jasenovac iz kojeg su se desetljećima prije toga

slali apeli za čovječnošću, tolerancijom i politikom mira.“

„U današnjem hrvatskom društvu i u izvorišnim osnovama Ustava današnje Hrvatske istaknute su upravo vrijednosti antifašizma i visoki doprinos hrvatskog naroda borbi protiv fašizma u Drugom svjetskom ratu. Briga za te vrijednosti i briga za antifašističke temelje ne prestaje u demokraciji – dapače ona je sve značajnija“, kazao je Leko.

Hrvatska će uskoro ući u Europsku uniju koja počiva na vrijednostima slobode, demokracije, suradnje i ravнопravnosti među narodima, na antifašističkim idealima potaknutima upravo strahotama Drugog svjetskog rata.

Ali koliko god se veselili ostvarenom napretku i uspjesima, nikada ne smijemo zaboraviti trnoviti put koji smo prošli da bismo izgradili društvo visokih demokratskih standarda, društvo europskih demokratskih vrijednosti.

Na tom putu, kako ističe Leko, „bilo je puno političkog posrtanja i padova, a najveći pad u političkom i moralnom smislu bila je svakako takozvana Nezavisna Država Hrvatska, čiji je sramotni rezultat bio koncentracioni logor Jasenovac.

Žrtve jasenovačkog logora kao i ostalih koncentracionih kampova nacifašističkih režima za vrijeme Drugog svjetskog rata na tlu Europe, obvezuju sve europske naraštaje na poštovanje demokratskih načela, kao jamstva života u miru i slobodi.

Patnje nedužnih ljudi mučenih i ubijanih u Jasenovcu – Židova, Srba, Roma

kao i svih protivnika ustaškog režima, ne smiju nikada biti zaboravljene. Svi mi rođeni nakon Drugog svjetskog rata njihovi smo vječiti dužnici.

Strahote Jasenovca i zločinačka politika nacifašističkog ustaškog režima pokrenuli su na tlu Hrvatske jedan od najmasovnijih pokreta otpora za slobodu te poslijeratnim generacijama omogućili život u miru.

Snaga i još živi, slobodarski duh hrvatskog antifašističkog pokreta bili su snažan adut i u stvaranju današnje, neovisne i demokratske hrvatske države.

Zato ovaj Memorijalni centar ima važnu zadaću da čuva trajni spomen na

patnje i žrtve nedužnih ljudi stradalih od pristaša jedne bezumne i krvničke ideologije.

No, on nas istodobno uči na međusobno razumijevanje i poštovanje, kao preduvjet života u miru i slobodi. Uči nas da budemo bolji ljudi i da budemo odgovorni građani koji će, svaki vlastitim primjerom, poticati na suradnju i ujamnu solidarnost, gradeći i razvijajući državu kao naš zajednički dom ljudskih prava i sloboda.“

Na kraju je Josip Leko, svim žrtvama koncentracionog logora Jasenovac u ime Hrvatskog sabora i u svoje osobno ime izrazio najdublji pijetet i poštovanje.

i pripadnici našeg hrvatskog naroda, zločin čije su žrtve bili Srbi, Židovi, Romi, Bošnjaci, i drugi, ali i brojni Hrvati koji su se protivili zlu.

Suvremena hrvatska država, demokratska, europska, nastala je u Domovinskom ratu i junaštvu naših branitelja, ali i na temelju antifašističke borbe, na temelju slobodarskih djela i stremljenja onih koji su bili zatočenici Jasenovca, i mnogih drugih logora u našoj zemlji, onih koji su s puškom u ruci porazili nacizam. Suvremena Hrvatska je demokratska i slobodarska zemlja, čija je bit i čiji je sav politički i narodni identitet nastao na antifašizmu, nasuprot ustaštvu i nacizmu. I to nikada ne smijemo zaboraviti, zaključio je predsjednik Josipović.

Na Komemorativnom skupu predsjednik Republike dr. Ivo Josipović uručio je živućim sudionicima probaja **Ješui Abinunu, Iliju Ivanoviću i Bazilu Zukolu** odlikovanje Reda Stjepana Radića, a Javnoj ustanovi Spomen području Jasenovac Povelju Republike Hrvatske. Predsjednik je uručio i priznanja „Ante Bakotić“ koja svim preživjelim sudionicima probaja dojeljuje JUSP Jasenovac.

Poslije govora na Komemorativnoj svečanosti održane su molitve predstavnika vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj, a potom je zbor „Lira“ izveo kompozicije *Va, pensiero* iz opere *Nabucco* Giuseppe Verdija *Ecce Quomodo Jacobusa Gallusa*.

Na kraju su brojne delegacije položile vijence kod spomenika Cvijet u znak sjećanja na žrtve jasenovačkog logora.

Po završetku svečane komemoracije predsjednik Republike Ivo Josipović posjetio je Osnovnu školu Jasenovac i obišao izložbu posljednjih pisama bivših zatočenika, postavljenu u predvorju škole, te izložbu učeničkih radova potaknutih tim pismima.

S.Tomašević

Ivo Josipović: Tragedija Jasenovaca govori o neizmjernim patnjama

Danas smo ponovo ovdje da se sjetimo kako je u Jasenovcu, u koncentracijskom ustaškom logoru tzv. Nezavisne Države Hrvatske, najstrašnjom smrću umorena 83.301 osoba, 83.301 čovjek. Na žalost, popis imena žrtava nije konačan. Još osjećamo težinu tuge i dubinu bola sjećajući se zločina nad nevinim ljudima koji su zatvoreni, mučeni, ponižavani, izgladnjivani i ubijeni samo zato jer su bili Židovi, Srbi, Romi, Bošnjaci ili Hrvati nepočudni ustaškom režimu. Ovdje smo da se sjetimo nevinih žrtava i osnažimo svoju odlučnost da nikada više ne dozvolimo da oživi ideologija zla, holokausta i mržnje.

Ovo mjesto na kojemu se nalazimo, kao i brojni drugi slični logori koje su širom Europe, za vrijeme II. svjetskog

rata osnovali nacisti i njihovi sudionici u zločinu, imali su cilj da unište čovjeka, unište ljude krivevjere ili nacije, da zaru slobodu i očuvaju nečovječne režime. Logori smrti osnovani su da budu mjesta nestanka i zaborava milijuna ljudi, mučenih i ubijenih na nezamislivo okrutne načine.

Tragedija Jasenovca govori nam o neizmjernim patnjama zatočenika. Govori nam o osobnim dramama pojedinaca i njihovih obitelji. Govori nam o ljudskoj prirodi i svemu što ona podrazumijeva - o snazi i o slabosti, o ljubavi i mržnji, o poniženju i dostojanstvu, o prijateljstvu, o nadi i o krahu svake nade.

Naša je dužnost Jasenovac čuvati kao mjesto sjećanja. To radimo danas ovdje i radit ćemo i ubuduće. Naša je dužnost podsjećati da su se ljudske tragedije događale u prošlosti, da su moguće i u budućnosti. Te tragedije treba pamtit i pamteći iz njih učiti. Nažalost, povijest pokazuje da se uvijek i ponovo javljaju ljudi i pokreti koji bi vladali nasiljem i zlom, koji bi terorom, zločinom i smrću držali u pokornosti druge ljude, koji bi zatrli one koji su druge vjere ili nacije. I nijedan narod, nijedna država i nijedno vrijeme nisu imuni od opasnosti da se u njihovim njedrima pojavi takvo zlo.

Sjećanje i pamćenje su neodvojivi dio naših individualnih, ali i kolektivnih identiteta. Dugujemo ih svakoj pojedinačnoj osobi koja je stradala na ovom i ovakvim mjestima, dugujemo ih članovima njihovih obitelji, dugujemo ih narodima iz kojih su potečli, dugujemo ih našem narodu, dugujemo ih svijetu i vjeri u smisao ljudskog opstanka, dugujemo ih svima koji su umrli za slobodu i pravdu!

Iskustvo Jasenovca, holokausta, iskustvo nacizma i ustaštva ne smijemo zaboraviti. Danas i svake godine na ovom mjestu treba ponavljati javno sjećanje na zločin i stradanje u kojemu su sudjelovali

Obilježena 70. godišnjica legendarne bitke na Neretvi

♦Više tisuća ljudi okupilo se 11. svibnja ove godine u Jablanici u Bosni i Hercegovini, kako bi obilježili 70. godišnjicu legendarne partizanske bitke na Neretvi. Proslavu je organizirao Savez antifašističkih boraca BiH, a u njoj su sudjelovale delegacije antifašističkih boraca i antifašista iz Hrvatske, Slovenije, Srbije i Crne Gore te velik broj mladih iz BiH, prije svega srednjoškolaca i studenata

Želimo da damo podršku svima onima koji žele da budu antifašisti, da pošaljemo poruku da borba nije gotova, da fašizam nije pobijeden na ovim prostorima i da moramo nastaviti tamo, gdje su stali antifašisti koji su izvojevali pobjedu u Drugom svjetskom ratu”, kazao je predsjednik Odbora za obilježavanje godišnjice **Nijaz Skenderagić**.

“I ono što nas posebno raduje jest masovan dolazak dalmatinskih boraca, dakle čuvenih dalmatinskih brigada koje su sudjelovale u bitci za ranjenike”, kazao je Skenderagić.

Među okupljenima nalazio se veliki broj mladih s partizanskim obilježjima i zastavama koji su došli obilježiti, kako su kazali, „najhumaniju bitku u povijesti čovječanstva, s obzirom na odnos vojske prema ranjenim suborcima.“

Jubilarna obljetnica čuvene partizanske bitke ovog je puta protekla bez političkih govorova, a činili su je uglavnom koncerti i različiti scenski nastupi, posebno mladih srednjoškolaca i studenata. Uz stihove pjesme „Po šumama i gorama“, mladi su prenijeli poruku tisućama antifašista koji su u Jablanicu došli iz Bosne i Hercegovine i regije, kako bi obilježili 70 godina od bitke.

Bitka za ranjenike zapravo je bila konačnica vojnih operacija poznatijih pod nazivom IV. neprijateljska ofenziva, u kojoj je sudjelovalo oko 150 ti-

U Jablanici je velik broj antifašista na dostojan način obilježio godišnjicu bitke na Neretvi

suća pripadnika njemačkih, talijanskih, ustaških, domobranskih i četničkih jedinica. Oni su od siječnja 1943. godine pokušavali uništiti glavninu tadašnje narodno-oslobodilačke vojske, Vrhovni štab na čelu s vrhovnim komandantom Josipom Brozom Titom, kao i glavnu partizansku bolnicu.

Unatoč izrazitoj premoći neprijatelja u ljudstvu i oružju, partizani su nadljudskim naporima, uz brojne žrtve, ipak uspjeli probiti obruč i izbjegći

uništenje, a pritom spasiti oko četiri tisuće ranjenika.

U povijesti ratovanja ostala je zabilježena epizoda rušenja mosta na Neretvi, čime su partizanske jedinice zavarale neprijatelja te osigurale izvlačenje glavnine svojih snaga prema istočnoj Bosni.

Film „Bitka na Neretvi“ posvećen tim zbivanjima, kojega je režirao **Veljko Bulajić**, postao je jedan od najpoznatijih ratnih filmova svih vremena.

Među okupljenima na Jablanici ove su godine bili najviši dužnosnici Vlade i Federacije, kao i delegacije antifašističkih boraca i antifašista iz susjednih država. Član Predsjedništva Bosne i Hercegovine **Željko Komšić** podsjetio je da je bitka na Neretvi bila „velika bitka i značajan datum u antifašističkoj borbi naroda Bosna i Hercegovine, protiv onog zla koje je zadesilo ove prostore i od 41. do 45., a koje je zapravo isto, u svojoj suštini, bilo onom zlu od 1992. do 1995. godine.“

U općini Jablanica svake su godine obilježavali ovu godišnjicu, ali ova

Prigodni plakat za jubilej čuvene partizanske bitke za ranjenike

je posebna, rekao je načelnik općine **Salem Dedić**.

“Nekako s posebnim pjetetom, obzirom da smo u jednoj velikoj aktivnosti, izuzetno sam sretan da se Jablanica, u Bosni i Hercegovini i u svijetu, po onome što je bila bitka za ranjenike na Neretvi, i danas obilježava. Mi ćemo sve učiniti da i u narednom periodu općina Jablanica kroz kulturno-povijesno naslijede koje imamo, bude promovirana, kako u Bosni i Hercegovini, tako i širom svijeta”, poručio je Dedić.

Svečanost u Jablanici je službeno počela otvaranjem obnovljenog stalnog postava izložbe Bitka na Neretvi, u istoimenom muzeju. Izložbu je otvorio **Raif Dizdarević**, koji je bio predsjednik Organizacijskog odbora obilježavanja 35. godišnjice ove bitke.

Podsjetio je na tu obljetnicu kada je ovdje bilo 7.300 preživjelih boraca s

Neretve. To je, moram reći, bio nezaboravan događaj. Prvi put poslije 1943. je Tito bio ovdje i prvi put su svi njegovi, tada živi suborci došli i bili zajedno s njim, a ovo je polje bilo prekriveno sa 100.000 ljudi”, otkriva Dizdarević.

Jablanički biciklisti, koji su po drugi put organizirali biciklističku trku „Stazama ranjenika“, spustili su u Neretvu 70 karanfila, a zatim je otpočela ceremonija polaganja vijenaca kod vječne vatre. Vijence su položili član Predsjedništva Bosne i Hercegovine **Željko Komšić**, Savez antifašista i boraca narodnooslobodilačkog rata Bosne i Hercegovine (SABNOR BiH), Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Republički odbor SUBNOR-a Crne Gore, Republički odbor SUBNOR-a Srbije, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Dubrovnika, Udruga antifašističkih

boraca i antifašista Splita i Udruga antifašista i Društvo „Josip Broz Tito“ Trogir i brojni drugi.

Na vanjskoj pozornici prisutnima su se obratili predsjednik Organizacionog odbora za obilježavanje 70. godišnjice bitke na Neretvi **Nijaz Skenderagić** i general **Ekrem Durić**, učesnik bitke na Neretvi.

“Moram izraziti zadovoljstvo ogromnim brojem prisutnih koji su došli iz cijele Bosne i Hercegovine, našim prijateljima antifašistima iz Hrvatske, Srbije i Crne Gore. Poruka je da trebamo širiti ideje antifašizma, da ako se već moramo dijeliti, onda se dijelimo na dvije opcije, antifašiste i one druge. Fašizam je na ovim prostorima donio previše zla, da bi tek tako mogli mirno promatrati i ne oduprijeti mu se”, kazao je Skenderagić.

S.T.

Lepoglava

PIJETET ŽRTVAMA USTAŠKOG TERORA

•Povodom tragičnih zbivanjaiza zidova kaznionice, na Spomen-groblju vijence položila izaslanstva antifašističkih boraca i antifašista, logoraša, članovi obitelji stradalih, predstavnici vlasti i političkih stranaka

U povodu tragičnih zbivanja (početkom travnja 1945. godine u lepoglavskom kazamatu), na mjesnom Spomen-groblju (961 pokopana žrtva fašističkog terora) upriličena je već tradicionalna komemorativna svečanost u organizaciji Grada Lepoglave i Udruge antifašističkih boraca i antifašista općine Ivanec-Lepoglava. Vijence i cvijeće položila su izaslanstva ZUABA GZ i ZŽ, Varaždinske, Međimurske i Križevačko-koprivničke županije, Društva „Josip Broz Tito“ iz Varaždina, logoraši, članovi obitelji stradalih, predstavnici lokalne vlasti i političkih stranaka.

Alojz Gredelj, dogradonačelnik Lepoglave, pozdravljajući nazočne, izrazio je zadovoljstvo što se i ove godine okupilo na Spomen-groblju dvjestotinjak polaznika antifašizma kako bi odali počast žrtvama iz logora Lepoglava. Kazao je da tijela gradske vlasti kontinuirano vode skrb o održavanju ovog zdanja koje za vrijeme i nakon Domovinskog rata nije bilo oštećeno, kao što je to, primjerice, bilo sa spomenicima NOB-u u nekim drugim područjima.

Dragutin Mrkoci, čelnik Sekcije 32. divizije pri SABA RH, također je podsjetio da je spomen-groblje sa spomenikom primjereno uređeno i da je u

međuvremenu, zahvaljujući prikupljenim sredstvima lokalnih općina i Grada Lepoglave, te Varaždinske županije obnovljeno, jer je bilo ruinirano zbog posljedica „zuba vremena“. Založio se da zdanje bude upisano u zemljische knjige kao vlasništvo Republike Hrvatske, a SABA RH je svojedobno taj prijedlog uputio Ministarstvu kulture. Valjalo bi spomenik staviti u ravan spomeničkog lokaliteta Jasenovac – odnosno u sklopu jasenovačkih logora, jer su zatočenici iz jasenovačkih logora dopremani u Lepoglavu, da bi ovdje bili likvidirani, ili su iz Lepoglave otpremani u Jasenovac, da bi tamo bili ubijeni, istaknuo je Mrkoci.

Na komemorativnom skupu, **Marija Varović**, predsjednica UABA Ivaneč-Lepoglava, podsjetila je na tragična događanja s proljeća 1945. godine. Nakon što su partizani 1943. godine oslobodili političke zatvorene, kaznionica u Lepoglavi postaje logor, a njezin prvi zapovjednik Ljubo Miloš zavodi teror. Pojedine likvidacije provođene su noćnim upadima u ćelije. Početkom travnja 1945. godine, strahujući da bi logor mogao biti oslobođen, zapovjednik Maks Luburić naložio je hitnu likvidaciju lepoglavskog kazamata. Konačna likvi-

dacija (nakon što su na slobodu pušteni kriminalci i zatočenici – ustaše) otpočela je sredinom travnja 1945. godine. Prvi transport od 800 logoraša upućen je 11. travnja, a drugi s 500 zatočenika za dva dana – pravac Jasenovac.

Iz jednog vagona tijekom transporta uspjelo je pobjeći i tako se spasiti tek desetak zatočenika. Većina je po dolasku u Jasenovac odmah pobijena. U lepoglavskoj kaznionici ostalo je tek sedamdesetak zatočenika, kako bi održavali logor. Nekoliko njih uspjelo je ugledati slobodu – bijegom preko zida. Spasila su se trojica: **Karlo Dombaj**, **Sado Kohen** i **Duro Klen**. Preostale „ostavljene“ zatočenike ustaše su likvidirale noću, 30. travnja. Većinu ubijenih bacili su u bunar u dvořištu kaznionice, kazala je Varović.

U sklopu komemorativne svečanosti učenice Varaždinske gimnazije **Lucija Mađar** i **Damira Veseljak** izvele su recital - stihove pjesnika Jure Kaštelana, Ivana Gorana Kovačića i Đorđa Radišića. **Drago Mrkoci** i **Nikola Visković**, predsjednik UABA Črnomerec posjetili su u obiteljskoj kući **Gojka Matića**, dugogodišnjeg predsjednika UABA Lepoglava koji se oporavlja nakon uspješnog operativnog zahvata.

B. M.

•Ovogodišnji 69. po redu, komemorativni skup „Lipa pamti“ okupio je velik broj građana matuljskog kraja, članova udruga antifašističkih boraca i antifašista i predstavnika lokalnih vlasti. Komemoracija je održana u selu Lipa u kojem su 30. travnja 1944. godine fašisti izvršili strahoviti zločin. U jednom danu spalili su 135 kuća i gospodarskih zgrada, a zvijerski pobili 263 stanovnika Lipe, većinom starce, žene i djecu

Komemoracija za žrtve fašizma

Brojni građani prisustvovali su komemoraciji pod nazivom „Lipa pamti“

U obnovljenoj zgradi seoske škole danas je smještena memorijalna zbirka koja podsjeća na taj užasan zločin, a na mjestu gdje je većina stanovnika ubijena i spaljena, podignut je skromni spomenik, dok na suprotnom kraju sela postoji spomen-obilježje s imenima stanovnika Lipe, palim u redovima Narodnooslobodilačke vojske.

Lipa je jedno od tri mjeseta u svijetu koja su bila potpuno spaljena i uništena u Drugom svjetskom ratu. Uz Lipu isto se dogodilo s francuskim mjestom Oradur sur Glane i češkim mjestom Lidice. Sva tri se vode u knjizi OUN kao potpuno stradala mjeseta.

Tijekom komemorativnog programa u okviru kojeg su nastupile članice KUD-a Učka, vijence na spomenik poginulim borcima Lipe i okolice u NOR-u položile su delegacija UABA Matulji i Delegacije SABA Primorsko-goranske županije, a prisutnima se prigodnim riječima obratio Dinko

Tamarut, predsjednik SABA Primorsko-goranske županije.

Na spomenik žrtvama fašističkog terora vijence su položile delegacije MO Lipe, Općine Matulji, Primorsko-goranske županije, SABA PGŽ-a, zbratimljenih mjeseta Šaini i Barban, potom Svetvinčenta, Kas-tva, Klane, Ilirske Bistrice, Postojne, Trsta i Sežane.

Uz općinskog načelnika Marija Čikovića, prisutnima se obratio i Robert Božić, potpredsjednik Mjesnog odbora Lipa koji je u svom nadahnutom i dirljivom govoru iznova naglasio kako se Lipe svi sjete jednom godišnje, i tom prilikom obećaju i boljitet mjestu i dostojanstvenije uređenje simbola ovog potresnog povijesnog događanja, ali

ništa više od toga. Srodna stradala mjesta Oradur i Lidice, koja su svoj pijetet prema stradalnicima iskazala dostojanstvenim spomen-parkovima, mogu nam biti primjer i žalosno je da je to nama nedostizno.

– Nažalost, svake godine iznova ovdje slušamo obećanja o tome kako će se krenuti i u obnovu muzeja i potom otvoriti njegova vrata za posjetitelje svih uzrasta i svih krajeva te kako će se ići u oživljavanje mjeseta, no sve uvijek ostaje na obećanjima, podvukao je Robert Božić i zaključio kako Lipa pamti, ali se na Lipu zaboravlja.

Za žrtve strašnog zločina održana je i sveta misa u mjesnoj crkvi sv. Jelene Križarice.

K.T.

SJEĆANJE NA 4. SVIBNJA - DAN KAD JE UMRO TITO

•Društvo „Josip Broz Tito“, Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije i Udruga antifašista Dubrovnik organizirali su prigodan komemorativni skup povodom trideset treće godišnjice smrti Josipa Broza Tita

Skop je održan u subotu 4. svibnja 2013. godine, u dvorani Udruge antifašista Dubrovnik. Prigodni govor o velikanu hrvatske i svjetske povijesti - Josipu Brozu Titu održao je Vlatko Komarica, potpredsjednik Društva „Tito“ Dubrovnik. Nakon toga je uslijedila projekcija dokumentarnih video zapisa pod nazivom “4. svibnja – Dan kad je umro Tito“. Iz tih zapisa, kako je istaknuto na

ovom skupu, vidi se da su to bila „četiri dana koja su promijenila zemlju“. Projekcija video zapisa, u trajanju od tridesetak minuta je, uz evociranje sjećanja na Tita kao povijesnu ličnost, podsjetila i na veličanstveni posljednji ispraćaj u Ljubljani i Zagrebu, te na sahranu Josipa Broza Tita, održanu u Beogradu, 8. svibnja 1980. u Kući cvijeća.

Posljednjem ispraćaju Tita, naznačilo

je nekoliko stotina tisuća ljudi, a među njima i 209 delegacija iz 127 zemalja svijeta. To nedvojbeno pokazuje koliko je Tito bio cijenjen u svijetu, a valja podsjetiti da je uz sedmodnevnu općenarodnu žalost u Jugoslaviji, dan žalosti bio proglašen i u još 50 država svijeta. Takvu počast nije doživio još ni jedan državnik u svijetu.

K.T.

Obnovljen spomenik NOB-u

♦Na Dan pobjede nad fašizmom 9. svibnja ove godine svečano je otkriven obnovljeni spomenika NOB-u u mjestu Zrmanja, uz načonost 150 građana, među kojima 45 članova Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Zadra

Spomenik je bio podignut 1955. godine u znak sjećanja na 129 poginulih boraca u NOR-u i 120 žrtava fašističkog terora, a devastiran je 1995. godine u Domovinskom ratu. U obnavljanju antifašističkog spomenika, pored žitelja Zrmanje, sudjelovali su i stanovnici okolnih mjesta: Ruišta, Palanke, Krljeva i Pribudića.

Nakon polaganja vijenaca, svečanost je ostvorio **Dragan Rodić**, predsjednik UABA općine Gračac, koji je pozdravivši sve prisutne održao i prigodni govor, naglasivši veliki doprinos naroda ovoga kraja u NOB-u.

Potom se okupljenima obratio **Jakov Jukić**, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije koji je među ostalim naglasio i zajedničku borbu Ličana i Dalmatinaca protiv neprijatelja.

Svečanost otkrivanje spomenika u mjestu Zrmanja

Skup je pozdravio i **Milorad Pu-povac**, saborki zastupnik i predsjednik Srpskog narodnog vijeća.

Svečani dio programa završen je

nastupom ženske pjevačke grupe „Ličanke“, nakon čega je nastavljeno druženje i upriličen zajednički ručak.

Nikola Budija

Rijeka

Posjet Kući cvijeća i Jablanici

Kao i prethodnih godina i ove godine Društvo „Josip Broz Tito“ Rijeka s dva autobusa krenulo je na put povodom 33. obljetnice smrti našeg poštovanog i voljenog Josipa Broza Tita. Najprije je slijedio posjet Spomeniku Srijemskom frontu, a zatim Kući Cvijeća gdje smo se na grobu druga Tita poklonili i položili vijenac, te se upisali u knjigu sjećanja.

Nakon razgledavanja Muzeja „25. maj“, ogrank „Zamet“ je krenuo dalje kao i svake godine na drugu destinaciju vezanu za NOB i druga Tita. Na našem dalnjem putovanju najprije smo se zaustavili u Sarajevu, te nakon kratkog razgledanja krenuli dalje prema Jablanici gdje nam je i bilo glavno odredište.

U jutarnjim satima na spomenik Bitke za ranjenike položen je vijenac za 70 obljetnicu i sjećanje na poginule borce bitke na Neretvi, a nakon toga obišli smo Muzej, gdje smo se prisjetili teških trenutaka prošlog, ali nezaboravnog vremena. Također nam je prikazan film koji svjedoči o tom strašnom i teškom vremenu, a zatim smo pogledali novu izložbu koja je veoma dojmljiva, kao i

Članovi Društva „Tito“ iz Rijeke posjetili su brojne spomenike NOB-u

izložbu naših kolega Društva „J.B.Tito“ Jablanica.

Nakon kraćeg druženja krenuli smo prema Mostaru, gdje smo napravili pauzu za razgledanje grada, a usput je dio

članova obišao i Partizansko groblje, gdje se vidi nebriga za slavne dane naše prošlosti, slično kao i kod nasna mnogim mjestima.

M.Repeša

Antifašizam je dio riječkoga identiteta

♦Polaganjem vijenaca i svečanom akademijom u Guvernerovoj palači na koju je ove godine došao i premijer Zoran Milanović, obilježen je 3. svibnja Dan oslobođenja grada Rijeke

Taj dan obilježava se u znak sjećanja na 3. svibnja 1945. kada je grad oslobođen od njemačke vojske.

Tim povodom su izaslanstva gradske i županijske uprave te Udruge antifašističkih boraca položila vijence na gradska groblja i spomen obilježja. Županijsko izaslanstvo položilo je vijenac na spomenik oslobođenja na Delti, a izaslanstva Gradske uprave i Udruge antifašističkih boraca položila su vijence ispred spomen-kosturnice na Trsatu, na partizansko groblje na Kozali, na spomenik oslobođenja na Delti, te u more ispred riječke luke.

Govoreći na svečanosti u Guvernerovoj palači, gradonačelnik Rijeke **Vojko Obersnel** je rekao:

–U Rijeci znamo da je antifašizam, uz velike žrtve u narodnooslobodilačkoj borbi, omogućio da danas grad i cijeli naš kraj bude slobodan, da govorimo svojim jezikom, da živimo u miru. Jednako kao što europska zajednica, u koju za manje od dva mjeseca ulazimo, njeguje antifašizam i smatra ga temeljem društva koje stvaramo. To znači da ne zaboravljamo i ne zanemarujemo, ne skrivamo pod tepih, ne sramimo se to reći. Antifašizam je dio riječkoga identiteta i zato antifašistički borci i antifašisti, za nas u Rijeci, nikada nisu i neće biti samo gosti na ovakvim svečanim akademijama. To znači da je naša obveza novim generacijama prenijeti tu istinu i čuvati sve ono dobro i vrijedno što danas gradimo“. Obersnel je podsjetio da je prije 68 godina bitka za Rijeku, uz ogromne žrtve, vratila slobodu gradu koju su, kroz stoljeća, mnogi željeli, pa i D’ Annunzio koji je, dvadesetih godina, baš u Rijeci, želio u krvi demonstrirati začetke fašizma u Europi.

Obranjeno je pravo na suživot i multikulturalnost

–Tom velikom pobjedom Rijeka se opet vratila u svoje hrvatsko okrilje. Nekoliko godina kasnije, upravo na mostu preko Rječine, maršal Tito rekao je: »Na ovom historijskom mjestu, zbrisana je za vjekove granica koja je tu umjetno bila

Svečana akademija u Guvernerovoj palači povodom Dana oslobođenja Rijeke

postavljena. Budite jedinstveni, živite u bratstvu, slozi i ljubavi, jer to je zalog našeg prosperiteta, to je garancija da ćemo mi izgraditi porušenu Rijeku, da ćemo podići naše tvornice, naše škole, naše kulturne ustanove, naš bolji i sretniji život.« Obranjeno je, dakle, pravo na suživot, različitost i multikulturalnost čime se danas ponosimo i upravo nas to već stoljećima povezuje s europskim identitetom kojem pripadamo. Danas su pred nama, na ovim temeljima antifašističke borbe i

slobode koju su izborili hrvatski branitelji, novi izazovi. Borimo se s krizom koja nas je potaknula da još čvršće utvrdimo prioritete, naglasio je Obersnel.

Riječki je gradonačelnik dodao da u europskoj Hrvatskoj nema mjesta za govor mržnje.

–U europskoj Rijeci svi su doma, a gosti su dobrodošli i primljeni otvoreno i bez predrasuda. Ovdje se generacija gradi tolerancija i multikulturalnost, suživot i razumijevanje. To je Rijeka koja

Polaganje vijenaca na spomen obilježja

je odavno dio europske kulture i civilizacije. I baš zato Rijeka danas mora ostati svoja – sa sveučilištem, investicijama, ljudskom solidarnošću i otvorenim duhom koji zna prihvati gotovo sve osim mržnje, netolerancije i isključivosti. I zato treba ponoviti da, bez žrtvi i pobjeda antifašističkih boraca i hrvatskih branitelja u Domovinskom ratu, Rijeka nikada ne bi bila grad kakav je danas, grad koji su mnogi željeli, ali je znao sačuvati svoje vrijednosti i svoj identitet, zaključio je Obersnel.

Bitka za Rijeku trajala 13 dana

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Rijeke **Sladić**

Keserović podsjetio je da je bitka za Rijeku bila odlučujuća za oslobođenje jer su se njom rješavala mnoga vojna i politička pitanja, značajna za uređenje novonastale države Jugoslavije.

– Borbe za Rijeku počinju 21. travnja 1945. godine i prvo se oslobođa Sušak, a zatim se nastavljaju borbe za oslobođenje Rijeke. Borci III. bataljuna 19. divizije slamaju posljednji obruc oko Rijeke i tako je grad oslobođen 3. svibnja 1945. godine uz ogromne ljudske i materijalne žrtve. Ostatak neprijateljskih snaga se povlači i pri povlačenju ruši i uništava riječku luku, tvornice, mostove i zgrade, a grad je u plamenu. Da bi konačno, 7. svibnja 1945. godine, zapovjednik njemačkih oružanih snaga 97. korpusa u selu Zagorje kod Ilirske Bistrice potpisao bezvjetnu kapitulaciju, podsjetio je Keserović,

dodavši da je Europa zasnovana i stvorena na antifašizmu i da će tako ostati.

– Ovim našim današnjim slavljem ujedno slavimo i pobjedu saveznika antifašističke koalicije nad nacifašizmom, pobjedu nad strašnom ideologijom mraka i zločina. Sada naša Rijeka kao jedinstveni grad sa Sušakom predstavlja simbol spajanja i slobode ugodne za život njenih građana. Nažalost, opet 1991. godine ponavlja se ratni sukob koji je konačno rezultirao raspadom bivše Jugoslavije. Ali su naši domoljubi, antifašisti, sinovi i unuci, borci Domovinskog rata 1991. godine prepoznali opasnost koja prijeti Hrvatskoj pa su na vrijeme krenuli u borbu za slobodu s Delte da bi sačuvali ono što su borci iz Drugog svjetskog rata oslobodili, izjavio je Keserović.

N.L.

Pazin

Partizani su se borili za Europu

•Partizani su se borili za Europu i današnja Europa izgrađena je na krvi poginulih partizana. Hrvatski, slovenski i talijanski partizani zajedno su se borili protiv fašizma i danas žele biti zajedno u suradnji i sjećanju na svoje poginule suborce, riječi su kojima je Giorgio Coianiz, predstavnik antifašističke organizacije ANPI za općinu San Giorgio di Nogaro, zaključio tradicionalnu komemoraciju u Pazinu 5. svibnja, posvećenu legendarnom partizanskom komandantu Gelindu Citossiju

Citossi je bio ratni komandant partizanske jedinice "Diavoli rossi" koja je djelovala na području Udina i bila je poznata po mnogim hrabrim pothvatima, među ostalim i po vrlo smjelom, danas bismo rekli filmskom, oslobođanju zatrivenih drugova iz udinskog fašističkog zatvora, a poslije 1945. s grupom suboraca emigrirao je u tadašnju Jugoslaviju, kao zemlju u kojoj su pobijedili idealni za koje se borio.

Niz godina Citossi je živio u Pazinu, gdje je i umro 1977. godine, a u posljednjih nekoliko godina na njegovu grobu na pazinskom groblju „Moj mir“, na zajedničkim se komemoracijama okupljaju istarski i furlanski partizani i antifašisti. Ove su se godine komemoraciji pridružili i antifašisti iz Kopra, koji su sa sobom doveli i kvartet koji je i pjesmom, povrh izgovorenih riječi, podsjetio na negdašnje partizansko internacionalno zajedništvo koje traje i danas. "Bandiera rossa", "Budi se istok i zapad", "Internacionala" i na kraju iz svih grla "O bella ciao", odjekivali su između ratnih i mirnodopskih partizanskih i antifašističkih zastava na pazinskom groblju.

Uz podsjećanje Giorgia Coianiza na lik i djelo Gelinda Citossija, skupu se obratio i predsjednik pazinske boračke

Pazinski, koparski i furlanski antifašisti u povorci s ratnim partizanskim zastavama

organizacije Miljenko Benčić, ukazujući na značaj suradnje hrvatskih, slovenskih i talijanskih partizana u završnim operacijama Drugog svjetskog rata, a gradonačelnici Pazina Renato Krulčić te San Giorgia di Nogara Pietro Del Frate

ukazali su na zajedničke vrijednosti i antifašističko nasljeđe koje će se u još tješnjoj suradnji nastaviti njegovati nakon pristupa Hrvatske Europskoj uniji 1. srpnja.

D. Š.

Dan oslobođenja grada

Povodom Dana pobjede nad fašizmom i Dana oslobođenja Zagreba, predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović, potpredsjednik Sabora Nenad Stazić, te ministar hrvatskih branitelja Predrag Matić i delegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske položili su vijence na zagrebačkom groblju Mirogoj.

Na Grobnici narodnih heroja, te kod središnjeg križa vijence je položio i zagrebački gradonačelnik Milan Bandić.

U povodu Dana oslobođenja grada u Spomen-parku Dotrščina predstavljena je umjetnička intervencija 'Spiegel im Spiegel' Davora Sanvincentija, tijekom koje su posjetitelji na ulazu u park

Polaganje vijenaca na Mirogoju

preuzeli slušalice i kartu kretanja, te su se uputili u polusatnu šetnju parkom do privremeno konstruirane Šumske dvorane u Dolini grobova.

Projekt Virtualnog muzeja Dotrščina pokrenut je s ciljem vraćanja spomen-parka Dotrščina u kolektivnu memoriju, pojasnila je voditeljica Documente Vesna Teršelić. Od Grada očekuje, kako

je rekla, da kroz svoje gradske strukture ubuduće organizira sjećanje na tom mjestu na kojem je ubijeno više tisuća građana Zagreba i okolice. Dušan Vitas iz Saveza antifašističkih boraca i antifašista rekao je kako je na Dotrščini u vrijeme „NDH“ ubijeno 7000 Zagrepčana.

A.H.

Sjećanje na heroje i žrtve

Delegacija UABA Ludbreg kod spomenika u Bikovcu

Delegacija UABA Ludbreg prisustvovala je krajem travnja komemoraciji za žrtve logora u Lepoglavi. U tom je logoru stradao do danas neutvrđen broj žrtava ustaškog terora, među njima više

desetaka žena i muškaraca s područja nekadašnjeg ludbreškog kotara. Malo je osoba koje su izašle žive iz tog logora, a do danas je rijetko tko ostao živ da posvetođeći o užasu, kada su u zadnjim danima

Drugog svjetskog rata ustaše poklale ili žive bacile u bunar posljednje logoraše da ne bi svjedočili o njihovim zvjerstvima.

Poslije Lepoglave, delegacija je obišla „Šimunov spomenik“ u zaseoku Bikovec, kod Maruševca. Blizu spomenika je prije 70 godina smrtno stradao Antun Blažić Šimun, narodni heroj iz Ludbrega. Poginuo je na ratnom zadatku, u borbi protiv ustaša je smrtno ranjen, a da im ne bi pao živ u ruke - radije je počinio samoubojstvo. Cvijeće i svijeće kod spomenika položili su Josip Brković i Milivoj Dretar, Šimunovi nećaci te Dragica Happ, članica obitelji.

Unatoč silnim devastacijama spomenika NOB-a širom Hrvatske, ovaj je spomenik ostao netaknut. Mještani Bikovca i općina Maruševac stvarno brinu o spomeniku i okolišu zbog čega zaslužuju svaku pohvalu. Cvijeće je položeno i u Hrastovskom kod spomenika Boži Leineru, prvom komandantu Kalničkog partizanskog odreda koji je tu poginuo 3. svibnja 1942. te na spomen-kosturnici na ludbreškom groblju, povodom oslobođenja Ludbrega i Dana pobjede nad fašizmom.

M. D.

• Odavanjem počasti i polaganjem vijenaca na glavni spomenik i spomen ploče žrtvama nacizma te mimo-hodom izaslanstava iz četredesetak država, obilježena je 68. godišnjica oslobođenja nekadašnjeg nacističkog koncentracijskog logora u Mauthausenu u Gornjoj Austriji

Na komemoraciji u Mauthausenu bilo je oko deset tisuća ljudi, najviše mladih, preživjeli logoraši, predsjednica austrijskog parlamenta Barbara Prammer i izaslanstva iz četredesetak država, uključujući hrvatsko koje je predvodio Ivan Račan izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora.

Hrvatsko izaslanstvo, u kojem su bili i predstavnici Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH te Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata, položilo je vijenac i poklonilo se pred glavnim spomenikom te pred spomen pločom za hrvatske žrtve, koju je 2001. godine postavila Republika Hrvatska.

"Uvijek se treba sjećati najveće strahote i zla 20. stoljeća gdje je stradalo i mnogo Hrvata", kazao je hrvatski zastupnik Ivan Račan pred spomen pločom na kojoj piše "U spomen ovdje poginulih pripadnika hrvatskog naroda".

Komemoracija u povodu 68. obljetnice oslobođenja logora

Komemoracija u Mauthausenu

"Na ovom mjestu sjećamo se i odajemo počast nevinim žrtvama nacističke ideologije i okupili smo se pokazati da stradanja i sjećanja ne smiju biti zaboravljena i moraju biti trajno upozorenje, kako se strahote prošlosti ne bi ponovile", kazao je Račan.

Logor u Mauthausenu osnovan je 1938. a u sedam godina postojanja u njemu je bilo zatočeno oko 200 tisuća

zatočenika, od kojih je polovica izgubila život.

Među logorašima bilo je i oko 200 Hrvata, od kojih su četvorica pogubljena pred samo oslobođenje.

Logoraši su radili u kamenolomu i industriji oružja, a zadnje likvidacije izvršene su neposredno prije oslobođenja 5. svibnja 1945. kada su u logor ušle američke snage.

R.I.

Novi memorijalni centar u Mauthausenu

U nekadašnjem nacističkom koncentracijskom logoru Mauthausenu, nedaleko od austrijskog grada Linza, otvoren je 5. svibnja ove godine i novi memorijalni centar u nazočnosti predstavnika brojnih država, među kojima su bili i mađarski predsjednik Janos Ader, poljski Bronislaw Komorowski i austrijski Heinz Fischer. Memorijalni centar otvoren je nakon

petogodišnje izgradnje, a među više od 500 gostiju na otvaranju je bilo i trideset preživjelih logoraša iz tog najvećeg koncentracijskog logora na tlu Austrije.

U govorima na tom skupu naglašeno je da se nikada više ne smije dopustiti ponavljanje ovakve prošlosti, Heinz Fischer je pozvao na odbacivanje svih oblika rasizma

i antisemitizma, te kazao da se iskustva preživjelih logoraša moraju pamtitи, kako bi bila upozorenje za budućnost.

Novi memorijalni centar, čija je izgradnja stajala 1,7 milijuna dolara, uključuje dvije stalne izložbe koje svjedoče o užasima tog logora, u kojem je od 1938. do 1945. pogibjeno više od 90 tisuća ljudi.

SAT POVIJESTI O NOB-u ZA SREDNJOŠKOLCE

U druga Antifašista u suradnji s Narodnim muzejom 22. svibnja je organizirala sat zavičajne povijesti za učenike Srednje škole „Mate Blažine“ na temu radničkog pokreta, Labinske republike i antifašizma.

Predavanje na katu muzeja s postavom izložbe o velikom štrajku rudara i NOB-u su održali Josip Kos iz Udruge antifašista, sudionik NOB-a i kustos Vedran Kos, u prisutnosti Severina Frankovića i Narčiza Ružića, predsjednika i tajnika

Udruge antifašista. Kustos je uz to održao predavanje o znamenitim Labinjanima pred njihovim bistama u Aleji velikana. Učenici su od muzeja na dar dobili knjigu "Radnički pokret i NOB Labinštine".

G.I.

U OZRAČJU JUBILEJA

♦Pored rodne kuće Josipa Broza održan tradicionalni skup posvećen obilježavanju 70. obljetnice Drugog zasjedanja AVNOJ-a na kojem je među ostalim donesena i odluka o pripajanju Istre, Rijeke, Zadra i otoka matici zemlji

Utrodnom mjestu Josipa Broza više od deset tisuća poštovatelja Titova lika i djela iz cijele Hrvatske, Slovenije Bosne i Hercegovine okupilo se u subotu 25. svibnja, kako bi kao nekad obilježili Dan mladosti. Proslava održana pod geslom „U mladosti je radost – u radosti je mladost“ ove je godine protekla u ozračju jubileja – 70. obljetnice Drugog zasjedanja AVNOJ-a. Tada je, kako je istaknuo na skupu **dr. Tomislav Badovinac**, predsjednik Saveza društava „Josip Broz Tito“ Hrvatske, Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije, prihvatio Odluke slovenskog NOO o priključenju Slovenskog primorja i svih anektiranih dijelova slobodnoj Sloveniji u federativnoj Jugoslaviji i Odluke Okružnog NOO Istre i ZAVNOH-a o priključenju Istre, Rijeke, Zadra i anektiranih dijelova Hrvatske i jadranskih otoka slobodnoj Hrvatskoj i federativnoj Jugoslaviji.

Prije centralne svečanosti, veleposlanik NR Kine **Shen Zhifei** otvorio je izložbu „Doživljaj Kine i zajedništva“ u organizaciji Hrvatsko-kineskog društva prijateljstva s Turističkom zajednicom i Spomen domom Kumrovec autora **Drage Muvrina**.

Nakon „Internationale“ u izvedbi „Zbora hrvatske čitaonice Trsat“ (Rijeka) na pozornici ispred rodne kuće Josipa Broza skup je otvorio moderator programa **Dubravko Sidor**, dramski umjetnik, a prirodne pozdravne riječi uputio je **Dragutin Ulama**, načelnik Općine Kumrovec.

Središnji dio manifestacije bio je govor dr. Tomislava Badovinca, koji je okupljenima, među inim, poručio:

–Ove je godine i 70. obljetnica bitke na Neretvi, bitke za ranjenike – u kojoj je humanost i žrtvovanje za nemoćnog čovjeka bila kruna Titove moralne vertikale i 70. godišnjica od legendarne bitke na Sutjesci, najslavnije epopeje NOR-a, koja je odlučila o opstojanju NOB-a. Želim naglasiti da Tito nije raspolagao niti jednim neophodnim preduvjetom za vođenje NOB-a kao što su: legitimitet, vlast, teritorij, kadrovi i logistika. Paralelno s borbenim aktivnostima vodio je borbu za priznanje partizanskih vojnih jedinica kod saveznika. Svojom strategijom ratovanja Tito je stvorio Narodnooslobodilačku vojsku, koja je ravnopravno sa saveznicima sudjelovala

Na skupu je govorio dr. Tomislav Badovinac

la sve do završnih operacija, izvojevavši pobjedu nad fašizmom i puno priznanje od antihitlerovske koalicije. Tokom NOB-a Tito je usporedo s borbenim aktivnostima organizirao narodnu vlast i vodio izuzetno uspješnu diplomatsku aktivnost, tražeći najpovoljnija rješenja za legalizaciju i priznanje tekovina NOB-a, za priključenje

A AVNOJ-a i ZAVNOH-a

...c, predsjednik Saveza društava „Josip Broz

Istre i svih prodanih, okupiranih ili anekti- ranih dijelova Hrvatske i Slovenije.

Povijesnim odlukama Drugog zasje- danja AVNOJ-a udareni su temelji nove Demokratske Federativne Jugoslavije. Nastalo je stanje u kojem su, formalni le- gitimitet za predstavljanje jugoslavenske države imale institucije monarhije i njena

Vlada u izbjeglištvu, kralj i vojska Draže Mihailovića u Jugoslaviji, iako su stvarnu ulogu u zemljini činile partizanske oružane snage i narodna vlast. Takvo stanje činilo je složenijim i stav članica antihitlerov- ske koalicije da će se poništiti njemačka osvajanja i promjene koje su vršene na evropskom prostoru. To je značilo da će se uspostaviti stanje koje je prethodilo tim osvajanjima, odnosno Kraljevina Jugoslavija. Tek na Teheranskoj konferenciji donijet je jedinstven stav da „jugoslavenskim partizanima treba pružiti što veću pomoć u ratnom materijalu i savezničkim koman- dosima“. Tito je vodio pregovore sa Šuba- šićem i 7. ožujka 1945. godine formirana je vlada DFJ. Time je postignut najvažniji cilj, jer su takvu vladu saveznici priznali i de iure i de facto.

Titova borba za priključenje Istre i svih prodanih, anektiranih ili okupiranih di- jelova Hrvatske i Slovenije, ostvarena je NOB-om, organiziranjem narodne vlasti i snažnim diplomatskim aktivnostima. To je zahtijevalo iznalaženje optimalnih rje- šenja, jer Istra nije nikada, u povijesti, bila sastavni dio ni Hrvatske ni Slovenije, sve do Titova vremena, kazao je Badovinac.

Obraćajući se okupljenima potpred- sjednik SABA RH Tomislav Ravnica po- jasnio je zašto „Istra cijeni druga Tita“. Odgovor je izuzetno jednostavan: „Zato

što je višestoljetna težnja za nacionalnim i socijalnim oslobođanjem izvojevana pod Titovim vodstvom, inspirirana njegovom politikom kojom je Istra izbavljena iz vi- šestoljetnog ropstva“. Dodao je da je „Is- tra pružila prvi oružani otpor nadirućem fašizmu, što povijest pamti, jer su Istrani prije svega radnici i seljaci koji se nisu mi- rili s fašističkom represivnošću“.

-Titovom politikom stvorena je po- vjesna prekretnica čija je srž kod nas u Istri u bratskoj konvivenci i antifašističkoj fratenanci, a njenom su odlučnom voljom uklonjene tragične višestoljetne međusob- ne traume. Uz nacionalno oslobođenje Is- tra je istovremeno i socijalno i ekonomski oslobođena. Poslije rata zemљa veleposjed-ника i Crkve je nacionalizirana i podijel- jena sirotinji, a Istra je kroz samoupravni socijalizam s ljudskim likom postigla svoj najveći razvoj, naglasio je Ravnici.

Cjelodnevni program nastavljen je za- bavnim i kulturno-umjetničkim sadržaji- ma u izvedbi KUD „Željezničar“ Zagreb, VIS „Deci“ Šmarje pri Jelšah, Mješovitog pjevačkog zbora „Matko Brajša Rašan“ Pula, klape „Batina“ Rovinj i folklorne grupe KUD Kršan, koji su do kasnih po- slijepodnevnih sati zabavljali mlade, ali i ostale posjetitelje ovogodišnje manifesta- cije u Kumrovcu.

B. M.

♦Na mjestu prvog masovnog pogubljenja Srba u tzv. NDH – kod oštećenog spomen-obilježja, upriličen je komemorativni skup i odana počast stradalnicima

Samo dvadesetak dana nakon proglašenja tzv. NDH, 28. travnja 1941. godine ustaške bande zvijerski su pogubile na najbrutalniji način 195 Srba. Od ukupno 200 uhićenih (199 Srba i jednog Hrvata) dovedenih na gubilište, 195 ih je ubijeno na mjestu, dvojicu ranjenih u koloni ustaše hapse kasnije u bolnici i ubijaju, a pošto je život uviđek jači od smrti, trojica su nekim čudom preživjela: **Ostoja Sekulić, Ilija Jarić i Milan Margetić.**

Na mjestu prvog masovnog pogubljenja Srba u tzv. NDH – u selu Gudovac je 1955. godine podignuta (1969. dograđena) spomen-kosturnica za 195 žrtava koje su strijeljale ustaše. Spomenik „Žrtva“ je djelo **Vojina Bakića**. Tijekom posljednjeg rata – spomenik je sravnjen sa zemljom, kosturnica minirana, ploče razbijene. Na tom mjestu je upriličen komemorativni skup, na kome su uz potomke žrtava, mještane, predstavnike tijela lokalnih vlasti i političkih stranaka, nazočili brojni pripadnici ZUABA Bjelovarsko-bilogorske i Zagrebačke županije i poklonici antifašizma.

Jovan Vejnović, potpredsjednik SABA RH i izaslanik **Stjepana Mesića**, počas-

SJEĆANJA NA TRAGIČNI DOGAĐAJ

nog predsjednika SABA RH, istaknuo je da odavanje počasti žrtvama fašističkog terora nije samo piletet prema stradalim ljudima. To radimo zato što i danas ima ljudi koji nas svakodnevno žele uvjeriti da je ustaška država bila težnja hrvatskog naroda. Nema efikasnijeg načina bacanja blata na vlastiti narod, rekao je Vejnović, dodavši kako je hrvatski narod zajedno sa srpskim, u većini bio na strani antihitlerovske koalicije. „Nema ništa sramnije u povijesti civilizacije od ubijanja ljudi samo zato što su pripadnici druge nacije. Taj monstruozan zločin izveli su domaći ljudi, Marko Pavličić iz Prgomelja i Martin Cikoš, zapovjednik Hrvatske zaštite“, kazao je **Anton Korušec**, gradonačelnik Bjelovara. Saborska zastupnica **Vanja Posavec**, izaslanica **Josipa Leke**, predsjednika Hrvatskog sabora, naglasila je kako na mjestima, kao što je Gudovac svake godine jasno moramo osuditi slijepu mržnju prema onima koji su drugačiji i tražiti društvo tolerancije i međusobnog uvažavanja. **Milorad Popovac**, predsjednik Srpskog narodnog vijeća, rekao je da je tzv. NDH pokazala zločinačko lice počinivši prvi masovni pokolj pripadnika srpskog naroda bez suda, naglasivši da je u Gudovcu počeo pohod koji je završio genocidom prema Romima, Židovima, Srbima i Hrvatima antifašistima.

Svi govornici osudili su ovaj i druge zločine, jer su u potpunoj suprotnosti s povijesnim tradicijama hrvatskog naroda,

založivši se za obranu i promociju antifašističkih vrijednosti i zaštitu antifašističke spomeničke baštine.

Podsjetimo: rano ujutro 28. travnja 1941. godine, otpočela je šira akcija na terenu. Ustaše su masovno hapsile Srbe do podne u samom Gudovcu, a poslije podne i u selima gudovačke općine. Vrlo brzo u gudovačkoj općinskoj zgradbi našlo se oko 200 ljudi. Među njima su se nalazila i tri pravoslavna svećenika. Uskoro su svi uhićenici usmjereni prema rijeci Plavnici. U pratinji kolone (četverored) se nalazilo oko 80 zaštitara – ustaša. Kada je skupina došla na blatnjavu livadu koja je služila i kao sajamiste u Gudovcu, pala je komanda „Stoj!“ Uslijedio je plotun. Za svaku sigurnost, poslije strijeljanja krvnici su porobadali bajonetama ranjene nesretnike. Mrtva tijela su ustaše prelijele vapnom, te ih pokrile tankim slojem zemlje.

Taj prvi masovni zločin, 18 dana nakon uspostave tzv. NDH, zgrubo je njemačke okupatore. Pretpostavljajući da će takvi zločini izazvati oružani otpor Srba (koji su činili četvrtinu stanovništva tzv. NDH!), njemačka je komanda preuzeila od ustaša gradsku vlast i pohapsila koločeve pokolja. Dana 30. travnja donesena je naredba, prema kojoj se „akcije čišćenja trebaju izvoditi pod nadzorom njemačke vojske“. Istovremeno su iz zatvora puštene i kolovođe masakra u Gudovcu.

B. M.

♦Partizanske snage iskrcale su se prije 68 godina na plaži u Mošćeničkoj Draggi

Plaža u Mošćeničkoj Draggi bila je 27. travnja mjesto prisjećanja na iskrčavanje partizanskih snaga prije 68 godina. S tog mjeseca pripadnici Narodnooslobodilačke vojske započeli su krajem travnja 1945. godine oslobođenje liburnijskog kraja, Istre i Rijeke.

Prigodnu svečanost svojim su govorima uveličali predsjednik draške podružnice Udruge antifašističkih boraca i antifašista Liburnije **David Uhač**, načelnik općine Mošćenička Draga **Ratko Salamon**, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije **Dinko Tamarut** te **Mario Dugostin**, predsjednik istarske županijske organizacije antifašista.

Nakon govora, na plaži, na mjestu iskrčavanja vojnici položeni su i vijenci.

Obljetnica partizanskog desanta

Vratite spomenik heroju Stjepanu Filipoviću

•Jedan od najpoznatijih dubrovačkih hotelijera Rafo Rodin zalaže se za obnovu spomenika narodnom heroju Stjepanu Filipoviću u Opuzenu. Riječ je o spomeniku partizanu kojega su 22. svibnja 1942. Nijemci objesili u Valjevu i koji je postao svjetski simbol borbe protiv fašizma. Slika Filipovića s uzdignutim rukama smještena je na ulazu u zgradu Ujedinjenih naroda na East Riveru

Spomenik heroju u Opuzenu srušen je miniranjem u srpnju 1991. godine. Rodin se ponosi antifašizmom i time što je Neretljani, piše Slobodna Dalmacija.

Najcjenjeniji Neretljani

Najpoznatiji i najcjenjeniji Neretljani su narodni heroji admiral **Stanko Parmač** i Stjepan Filipović te don Ante Salacan: bili su veliki ljudi i pamte ih kao moralne vertikale: don Ante kao partizana i prvog direktora Radio Dubrovnika, te poslanika Narodne skupštine FNRJ koji je dao ostavku jer nije htio pristati na jedan zakon. Parmač je uzdigao deltu, a o Filipoviću mogu reći da je indijski predsjednik Nehru, kad je u društvu Tita prolazio pored njegove slike u OUN, rekao:

- Morali ste pobediti uz ovakve junake u ratu! Inače, spomenik mu je u Opuzenu srušen miniranjem u noći 17/18. srpnja 1991. Vandali ni do danas nisu otkriveni, ali se priča da ga je srušila ekipa pristigla iz Australije. Ostaci su pohranjeni u barake nizvodno od mosta.

Uzvisinu na kojoj se nalazio spomenik sravnili su sa zemljom 2010., a ja sam od

tada pisao bivšem hrvatskom predsjedniku Stjepanu Mesiću i autorima spomenika Miru Vučiću i Stjepanu Gračanu. Mesić je podržao ideju povrata spomenika, a kipari su rekli da će, kad god treba, doći i obnoviti ga. No, nitko ih ne poziva. I gradske vlasti Opuzena su sve više za povrat, ali ni nakon 23 godine- ništa!

Filipović je ipak u kolektivnoj memorijsi Neretljana i prvi u svijetu kao olicenje borbe protiv fašizma. Za postavljanje je planiran Trg ispred pjace i crkve ali se,

Ovako je izgledao spomenik Stjepanu Filipoviću u Opuzenu

ponavljam, sve odgađa iz nepoznatih razloga - emotivno priča Rafo Rodin, dodajući kako u palači OUN na East Riveru u New Yorku Hrvatsku predstavljaju velike

fotografije primoštenских vinograda kao simbol truda i upornosti te Stjepana Filipovića u prirodnoj veličini, kao simbol ljudske hrabrosti.

Ostala samo hrpa kamenja

U veljači ove godine skupina Opuzenaca, predvođena **Marinkom Filipovićem**, zatražila je vraćanje spomenika od kojeg je ostala samo hrpa kamenja. Inače, Opuzen je počeo izgradnju poslovne zone čija druga faza obuhvaća i mjesto gdje je bio spomenik te je postolje uklonjeno. Antifašističke su udruge neuspješno tražile povratak spomenika, grad je obećao novu i primjereniju lokaciju, od čega još nema ništa.

Poslovna zona je u međuvremenu otišla u stečaj, a vijećnici traže pojašnjenje sudsbine spomenika. Rafo Rodin je upravo napisao i pismo novom hrvatskom predsjedniku Ivu Josipoviću. Uvjeren je kako se stvorila "kritična razina svijesti" i da će Neretljani, šaćici vandala u inat, ipak usko-

ro i iznova odati dužnu počast čovjeku, zahvaljujući kojem se o gradu na Neretvi s ponosom priča širom svijeta.

A.K.

Blato na Korčuli

Spomen na 60 poginulih partizana i civila

U organizaciji UABA Blato 23. travnja održana je komemoracija u spomen žrtvama poginulim prilikom oslobođanja mjesta. Nakon dva dana borbi i preko 60 poginulih partizanskih boraca i civila, Blato je oslobođeno od nacističkih njemačkih trupa 1944. godine. Vijenci i cvijeće položeni su

na spomenik kraj mjesnog groblja, na mjestu gdje su talijanski okupatori strijeljali nevine civile, članove obitelji partizana.

U prisutnosti brojnih mještana, vjencice su položili i predstavnici lokalnog SDP-a i HNS-a. Komemoraciju je uveličala i Narodna glazba Blato.

Održan je i prigodni govor u kojem je istaknuta potreba da se nevine žrtve naci-fašizma nikad ne zaborave te da buduće generacije slijede primjer hrabrih blatskih partizana, ideale za koje su se borili i položili živote - mir, pravdu i istinu.

Marija Petković

Međunarodni skup predstavnika udruga partizana, boraca i antifašista Italije, Slovenije, Hrvatske i austrijske Koroške

Europa mora učiniti više u borbi protiv neofašizma

•Na inicijativu Regionalne uprave ANPI-ja Regije Furlanije Julijske Krajine, 8. lipnja 2013. održan je u Gorici međunarodni kongres na temu: "Kriza vrijednosti i neofašizam u Europi"

Uvodna izlaganja na podnijeli su **Bert Galtieri**, tajnik Nacionalnog udruženja talijanskih partizana u Belgiji - ANPI Belgija, **Ciril Zlobec** iz Zveze Združenj Borcev za Vrednote NOB -ZZB-NOB Republike Slovenije, **Ivan Fumić** iz Saveza anifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske - SABA RH i **Katja Sturm-Schnabl**, predsjednica Zveze Koroških Partizanov-Verband Der Kärntner Partisanen ZKP-VKP Pokrajine Koroške. Nakon opsežne rasprave, predsjednici nacionalnih antifašističkih udruga - **Carlo Smuraglia** u ime ANPI-ja, **Janez Stanovnik** za ZZB-NOB Republike Slovenije, **Ratko Maričić** u ime SABA-e RH i **Katja Sturm Schnabl** predsjednica Zveze Koroških Partizanov-Verband Der Kärntner Partisanen ZKP-VKP austrijske Koroške potpisali su sljedeći dokument:

„ANPI, ZZB NOB, SABA RH i ZKP-VKP, u zastupanju boraca za oslobođenje vlastitih i svih naroda Europe od nacističkog i fašističkog ugnjetavanja u Drugom svjetskom ratu, ovim žele privući pažnju europskih demokratskih snaga te ih upozoriti na opasnosti i rizike kojima je Europa izložena zbog regresije vrijednosti demokracije, slobode i društvene pravde radi kojih su se mnogi žrtvovali u borbi protiv nacifašizma.

Te vrijednosti, zajedničke vrijednosti onih naroda koji su se suprotstavili nacifašizmu u pokretima otpora i oslobođilačkoj borbi, predstavljale su sjeme osvjećivanja iz kojeg se rodio onaj širi

europski narodni pokret koji je, uz pomoć prosvijetljenih i dalekovidnih umova, omogućio postavljanje temelja na putu prema demokratskoj i slobodnoj Europi, temeljenoj na solidarnosti, ravnopravnosti i jednakom dostojanstvu svakog građana.

Taj je proces pokrenut i danas obvezuje 27 zemalja te s prvim srpnjem, s pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji 28 zemalja, no još uvijek ga treba usavršiti kako bi nadjačao trenutni politički sustav koji se temelji gotovo isključivo na gospodarskoj i monetarnoj suradnji te slobodnom tržištu, na putu postizanja političkog, društvenog i kulturnog jedinstva u sklopu demokratskog europskog entiteta.

Gospodarska kriza, koju je prouzročio bankarski sustav izvan kontrole te finansijska špekulacija, nesnošljivo opterećuje ponajviše najslabije društvene slojeve. Pogađa prije svega tržište rada s posebnim utjecajem na mlade, žene i socijalnu zaštitu. Rastu nezaposlenost i siromaštvo i sve je više velikih društvenih nepravdi te je preraspodjela bogatstva eklatantno nejednaka.

Političke vlasti i njihove poteškoće u uređivanju gospodarskih i finansijskih procesa koji su doveli do krize te europska politika isključive monetarne stege i usklajivanja proračuna pokazuju se nemoćima u rješavanju osnovnog pitanja rasta, te naprotiv, ne uzimajući u obzir društveni odjek krize, dovode do

povećanja nelagode i euroskepticizma te pobune građana.

U tom kontekstu stvaraju se i povrećavaju razumljivi i opravdani narodni prosvjedi koji se, u nedostatku rješenja i primjerenih socijalnih politika, mogu pretvoriti u uznemiravajuće pojave i naći plodno tlo, kao što se već dešava, unutar nacionalističkih, ksenofobnih, populističkih, rasističkih i fašističkih političkih organizacija i udruženja.

Čak i državne vlade nekih zemalja, koristeći opće nezadovoljstvo te u ime 'državnog suvereniteta' poprimaju ponašanja koja su u sukobu s temeljnim demokratskim načelima, koja su uostalom predviđena u Ugovorima EU-a, upravo ona načela koja im dozvoljavaju da ostanu u Europskoj uniji.

Kako nas povijest uči, nedostatan politički odgovor te rastuća društvena nelagoda, mogu dovesti do autoritativnih obrata, do čega je u prošlosti i došlo utemeljenjem nacizma i fašizma. Europa mora učiniti iskorak k političkom, društvenom i kulturnom jedinstvu, mora osigurati prije svega društvenu pravdu i građanima vlastita prava, u borbi protiv nacionalizma, populizma i svakog oblika diskriminacije te protiv novih oblika fašizma. Mi ćemo je u tom nastojanju poduprijeti snagom vrijednosti koje smo usvojili tijekom pokreta otpora i borbe za oslobođenje od nacifašističke opresije, vrijednosti koje i dalje ljubomorno čuvamo.“

Široki Brijeg

Iz središta Širokog Brijega u Bosni i Hercegovini ekshumirani su 5. svibnja posmrtni ostaci 95 žrtava iz II. svjetskog rata i preneseni u zajedničku grobnicu u širokobriješku mrtvačnicu.

Prethodno je bagerom srušen i uklonjen antifašistički spomenik „Kame na ruža“, koji je postavljen 1985. godine. Iz općine je priopćeno da je riječ o „rekonstrukciji spomeničkog prostora“.

Lokalni mediji u BiH i Socijaldemokratska partija najoštrije su osudi-

Općina srušila antifašistički spomenik

li rušenje spomenika antifašistima u Širokom Brijegu i ocijenili da je time

„podignut spomenik ljudskoj gluposti i potvrđeno da fašizam na ovim prostorima nije poražen“.

„Ovakvi potezi nam govore da bitka protiv fašizma traje i danas“, priopćio je SABNOR BiH koji je „upravo zbog ovakvih pojedinaca“ pozvao sve antifašiste s porukom: „Zbijmo redove!“

Spomenik antifašizmu uklonjen je upravo na 33. godišnjicu smrti Josipa Broza Tita.

H.T.

Spomen ploča i okrugli stol o antifašistu Joži Gregorinu

♦U povodu 100. obljetnice rođenja istaknutog antifašista Jože Gregorina (1913.-1984.), prvaka drame HNK u Zagrebu, dramskog i filmskog glumca, pisca i redatelja, u njegovim rodnim Prudnicama u općini Brdovec, svečano je otkrivena spomen ploča, rad akademskog kipara Dragutina Grgasa

U okviru svečane manifestacije održan je okrugli stol o životu i djelu Jože Gregorina, a u glazbenom dijelu programa nastupili su **Miroslav Živković i Stanko Radiković**.

Na okruglom stolu sudjelovali su **Alen Prelec**, načelnik Općine Brdovec, **Šime Šimatović**, glumac, suborac, filmski redatelj i Jožin vjenčani kum, filmski snimatelj i suborac **Stjepan Katušić** te **Stjepan Laljak**, predsjednik Matice hrvatske u Zaprešiću.

Uz nepoznate dokumente i fotografije Jože Gregorina, prikazani su i televizijski inserti iz 1965. i 1986. Godine. Program 100-godišnjice rođenja Jože Gregorina završit će izdavanjem monografije o ovom antifašističkom borcu, dramskom i filmskom umjetniku, te njegovim fotografijama, dokumentima i djelima.

Gregorin je debitirao u HNK u Zagrebu 26. veljače 1939. kao Ferdinand u Goetheovom *Egmontu*. Po završetku glumačke škole postao je član drame u Osijeku i Splitu, a 1943. sa Šimom

Jože Gregorin

Šimatovićem osniva kazališnu družinu XIII. proleterske brigade i postaje umjetnički voditelj Kazališne družine ZAVNOH-a.

Poslije 1945. Djelovao je u zagre-

bačkom HNK, a potom je bio predavač na Pozorišnoj školi, glumac i redatelj u Sarajevu. Nakon toga se vraća u Zagreb, gdje kao prvak drame HNK završio 1964. karijeru ulogom Križovca (*U agoniji*, M. Krleža), nakon 25 godina umjetničkog rada. U više navrata bio je na dužnosti direktora drame HNK u Zagrebu.

Ostvario je zapažene uloge u prvim poslijeratnim filmovima (Zastava, Živjet će ovaj narod, Major Bauk, Hoja, Lero!, Naši se putovi razilaze), u češko-jugoslavenskoj koprodukciji Zvijezda putuje na jug te u tv-dramama ondašnje Televizije Zagreb. Napisao je i dva dramska komada. Jednočinku „Dosta je čekanja“ napisao je, glumio i režirao na Kongresu kulturnih radnika u Topuskom, 1944., a autobiografsku dramu „Teški put staroga Mihala“ objavio je 1948.godine

Načelnik općine Brdovec Alen Prelec predložio je da se Dom u kojem je održana svečanost nazove imenom Jože Gregorina.

Vesna Čulinović-Konstantinović

Novska

Uništено spomen obilježje

U druga antifašističkih boraca i antifašista Novske priopćila je da se u periodu od 11. do 14. travnja ove godine u selu Rajčići na području grada Novske dogodio još jedan kulturocid. Naime, radnim strojem srušena je metalna ograda, betonsko stepenište, te gornji dio mramorne ploče i postolje antifašističkog spomen obilježja, a iz zemlje izvađeno betonsko postolje. Srušeni dijelovi su dijelom odvezeni na otpad građevinskog materijala, a dijelom na obližnju livadu.

Spomenik su 19. rujna 1965. godine podigli mještani Rajčića, jednog od bivša tri naselja (Rajčići, Rađenovci i Milisavci) koji su zajednički činili cjelinu pod nazivom Goleši. Bio je to spomen na 11 poginulih boraca NOB-a

i 155 civilnih žrtava fašističkog terora za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Spomen obilježje bilo je registrirano u Konzervatorskom zavodu Sisak, kao i ostalih 39, te 25 spomen ploča i 3 biste (poprsja). U novije doba, po završetku Domovinskog rata, na prostorima sadašnjeg Grada Novska, Općina Lipovljani i Jasenovac, od navedenih spomen obilježja, ostalo je samo 5 neoštećenih spomenika i 4 spomen ploče.

No, samo da podsjetimo. Od 1941.-1945. godine tadašnji ratni kotar Novska imao je 2041 učesnika NOR-a. U tom periodu poginuo je 421 partizanski borac, a ubijeno je 3.319 civila.

Nakon nemilosrdnog barbarskog čina potpunog rušenja ili djelomičnog skrnavljenja i pustošenja spomeničke

baštine za vrijeme Domovinskog rata, sada dolazi drugi val, val čišćenja svega onoga što je još ostalo, a antifašistička organizacija još ne uspijeva obnoviti.

Prošle godine su nestale spomen ploče sa devastirane područne škole u Jazavici, ove godine likvidiran je spomenik u Rajčićima, a što je sljedeće?

Zato i sada dižemo glas javnosti, protiv daljnje devastacije, rušenja i krađe preostale spomeničke baštine.

„Ovim putem pozivamo sve institucije Grada Novske, Županije Sisačko-moslavačke i Republike Hrvatske da se uključe u zajedničku akciju i aktivnosti na očuvanju i obnovi spomen obilježja iz II. svjetskog rata“ kaže se na kraju priopćenja kojeg je potpisao predsjednik UABA Novske Antun Maruski.

Vijenci za Dan pobjede nad fašizmom

♦U povodu Dana pobjede nad fašizmom, koji je Europska unija proglašila Danom Europe, delegacija antifašističkih boraca i antifašista gradova Istarske županije 9. svibnja je, uz brojne uzvanike, položila vijence u Titovom parku u Puli, uz spomenik palim borcima i žrtvama fašizma

Miletić i Ravnić govore na svečanosti u Titovom parku u Puli povodom Dana pobjede nad fašizmom

Okupljenima se obratio pulski gradonačelnik **Boris Miletić** i rekao da slavimo Dan pobjede nad fašizmom, koji se slavi kao Dan Europe, u koju ćemo i mi uskoro ući kao punopravna članica.

- Europski temelji su antifašistički, a na tim temeljima raste i grad Pula, rekao je Miletić i pozdravio sve antifašističke borce, ali i saborske zastupnike koji su došli obilježiti ovaj dan.

Dodao je da Pula doista "živi antifašizam". To nisu samo riječi zapisane u Statutu grada Pule. Mi odista imamo izvrsnu suradnju sa Savezom antifašističkih boraca i antifašista. Ja im od srca zahvaljujem na svemu što čine da ove vrijednosti prenose i dalje na mlađe generacije. O njihovoj odličnoj suradnji, kaže gradonačelnik, govori i Titov park, koji su obnovili zajednički i u kojem će

zajedno postaviti Titovu bistu.

Tomislav Ravnić, predsjednik Saveza antifašističkih boraca Istre, okupljenima je čestitao Dan pobjede nad fašizmom i Dan Europe. „Ovaj dan upisan je u povijest čovječanstva zlatnim slovima jer to nije samo dan pobjede u oružanom smislu, već dan kad je civilizacija pobijedila barbarstvo, a pravda nepravdu“, naglasio je Ravnić.

Kaštela

Cvijeće u spomen na poginulie

Dan pobjede nad fašizmom, 9. svibnja obilježili su i članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Kaštela kao i predstavnici Grada, polaganjem cvijeća i paljenjem svijeća pred spomen obilježjima poginulim i umrlim antifašističkim borcima.

Tako su delegacije UABA i Grada odaли počast antifašistima pred spomenikom u Kaštel Sućurcu, na spomen kosturnici u Kaštel Gomilici, na spomen kosturnici na groblju, spomen ploči i spomeniku „Trs“ u Kaštel Kambelovcu, na spomen ploču i spomen kosturnicu u Kaštel Lukšiću, spomen ploči u Kaštel Novom te pred spomenikom „Vjesnik slobode“ te spomen ploči nogometnika NK Val u Kaštel Starom.

• Skupina šibenskih i splitskih antifašista obilježila je u Spomen parku Šubićevac 71. godišnjicu strijeljanja Rade Končara i njegovih drugova

Ubojstvo fašista **Antuna Škotona** bilo je povodom masovne odmazde koja je krenula u listopadu 1941. godine montiranim sudskim procesima dalmatinskim antifašistima iz šibenskog, benkovačkog, zadarskog, biogradskog i splitskog kraja, a ubrzo su uslijedila i strijeljanja.

Kako je u svom tradicionalnom govoru podsjetio **Slavko Matić**, u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Šibenika, specijalni Mussolinijev sud za Dalmaciju osudio je na smrt radu Končara i 25 Splićana koji su strijeljani 22. svibnja 1942. g.

Končar je bio istaknuti vođa radničkog pokreta, sekretar CK KPH i jedan od organizatora ustanka. Uhapšen je u Splitu u studenome 1941. godine te podvrgnut brutalnom mučenju, tijekom kojega, kao ni na suđenju, nije progovorio nijedne riječi. Tek kad mu je presuda izrečena, upitan hoće li tražiti pomilovanje, izjavio je već legendarnu rečenicu: Niti bih vam ga dao, niti ga od vas tražim!

Odana počast Radi Končaru

Antifašisti Šibenika i Splita odaju počast narodnom heroju Radi Končaru

U spomen na Končara i strijeljane pripadnike antifašističkog pokreta, u Šibeniku je 1962. godine izgrađen Spomen park na Šubićevcu, gdje se svake godine u znak pieteta prema palima polazu vijenci i cvijeće.

I ove godine vijence su položili, uz predstavnike UAB-a Šibenika i Splita, i predstavnici Grada Šibenika **Franko**

Vidović i Petar Mišura, a Vidović je tom prilikom rekao:

Tolerancija, sloboda, bratstvo, antifašizam idealni su za koje su pali Rade Končar i drugovi, a koji su danas u temeljima moderne Europe i Hrvatske, i zato u svakoj prilici treba isticati antifašizam kao trajnu vrijednost i žrtve koje su u ime njega pale.

D. B.

Ilok

Sjećanje na ukrajinske antifašiste

Povodom Dana Europe i Dana pobjede antifašističke koalicije, izaslanstvo Veleposlanstva Ukrajine u Republici Hrvatskoj, predvođeno veleposlanikom **Oleksandrom Levchenkom** položilo je 9. svibnja podno spomen-obilježja u Iloku vijenac stradalim vojnicima koji su poginuli 1944. godine, a pripadali su Trećoj ukrajinskoj fronti.

Za pripadnike ukrajinskog naroda 9. svibanj (dan Europe) važan je datum, jer se slavi kao Dan pobjede nad fašizmom. U drugom svjetskom ratu živote je izgubilo osam milijuna Ukrajinaca.

U ime Vukovarsko-srijemske županije vijenac je položio i svijeću zapalio zamjenik župana **Željko Cirba** i **Đorđe Čurčić**.

Vijenac je položilo i svijeću zapalilo i izaslanstvo Grada Iloka, predvođeno gradonačelnikom **Miroslavom Janićem**, kao i predstavnici ukrajinske i ruske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Podno spomen-obilježja vijenice su položile brojne delegacije

Bista Ante Babića u parku Učilišta

•Umaški antifašist i intelektualac Ante Babić čije ime nosi Pučko otvoreno učilište i koji je život izgubio 6. svibnja 1944. u sukobu s njemačkom vojskom, dobio je još jedno vrijedno i zasluženo priznanje. Na prigodnoj svečanosti 15. svibnja, u parku Učilišta, pred brojnim predstavnicima gradske vlasti i građanima, bisti Ante Babiću su otkrili umaški gradonačelnik Vili Bassanese i ravnateljica Pučkog otvorenog učilišta Sanja Benčić

Svečano otkrivanje biste istaknutog umaškog antifašista Ante Babića

despotizmu, istaknuto je na kratkoj svečanosti. Na tom je otoku bio i istaknuti socijalist i budući predsjednik Italije **Sandro Pertini** koji je u svojoj autobiografiji "Sei condanne, due evasioni" opisao dje-lovanje fašističkih tajnih službi i progona antifašista. U jednom odlomku te knjige, u kojem je opisao dramatične trenutke nakon svrgavanja Mussolinija, spomenuo je i Umažanina **Antonija Babicha**.

Babić se kao mladi čovjek i intelektualac, rođen 1916., nije mogao pomiriti s nasiljem i represijom koju je predvodio fašistički režim, zbog čega je uhićen i zatočen u tršćanskem zatvoru, a kasnije i na otoku za političke zatvorenike Ventotene u Tirenskom moru.

Ondje su bili i drugi intelektualci koji su se otvoreno protivili Mussolinijevom

Progetto d' un manifesto/Za slobodnu i ujedinjenu Evropu. Projekt jednog manifesta".

Kad je napustio otok, Babić, u partizanima zvani Šime, ubrzo se priključio Narodnooslobodilačkom pokretu. Smrt ga je sustigla kod Račje Vasi, gdje je ustrijetljen i ubijen.

- Ovo je priča o iznimnom borcu za ljudska prava koji nije poklepljuo pred fašističkim terorom, već se s oružjem u ruci borio protiv zla i nepravde. Nažalost, nije dočekao slobodu, ali njegovi su se ideali ostvarili – slobodna i ujedinjena Europa, napomenuto je prigodom otvorenja biste, kojom su mu se sugrađani trajno odužili.

T. K.

Antifašističke parole na Dan pobjede

Antifašisti Banjaluke, Bihaća, Konjica, Mostara, Prijedora, Sarajeva i Tuzle u Bosni i Hercegovini obilježili su na ulicama svojih gradova 9. svibnja - Dan pobjede nad fašizmom. U svim gradovima bili su poljepljeni plakati i postavljeni baneri s antifašističkim porukama.

„Iako kleronacionalisti širom BiH uništavaju antifašističke spomenike, pokušavajući na taj način izbrisati najslavnije stranice povijesti, koju su zajedničkom borbom ispisali građani svih nacionalnosti, antifašisti su ovim uličnim akcijama svima jasno stavili do znanja da nove podjele i nove sukobe neće dozvoliti“, priopćila je Antifašistička akcija Bosne i Hercegovine. Sve veći broj mlađih prihvata antifašizam kao civilizacijsku vrijednost, te kao

odgovor na mnoge aktuelne probleme društva. Mladi žele slobodno živjeti u BiH u socijalno pravednom društvu. Za te ideale su se borili antifašisti u Dru-

gom svjetskom ratu, za iste se, na svoj način, bore antifašisti danas, jer - jednom antifašisti, uvijek antifašisti, poručili su iz Antifašističke akcije B i H.

Uređeno spomen područje Begovača

Upovodu obilježavanja 68. obljetnice Dana pobjede nad fašizmom i 33. godišnjice smrti Josip Broza Tita, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Pakrac-Lipik organizirala je 4. svibnja akciju uređenja okoliša i partizanskih zemunica na Begovači nedaleko Pakraca. U akciji je sudjelovalo šezdesetak članova Udruge i gostiju.

Na ovom području u siječnju 1942. godine izgrađeno je naselje baraka i zemunica kao partizanska baza u kojoj su bili smješteni Štab partizanskog bataljuna, prva (Zucina) četa, sanitet, agitprop s tiskarom, u kojoj je tiskan prvi broj „Slavonskog partizana“, intendantura i drugo. Kasnije je u zaleđu partizanske baze postepeno nastalo naselje izbjeglica iz Šeovice, Skenderovaca, Pakraca i drugih mjesta koja su našla zaštitu od ustaških nasrtaja.

Na spomeniku sa zvijezdom petokrakom zapisano je, pored ostalog: **Marko Končar Bura, Dušan Marijan Zuko, Bonifacije Preč Garavi i Ljuban Nenadović Bolan**. Ova imena pamtit će narod ovog kraja.

Oni su pred bitku na Begovači dali riječ: „Samo preko nas mrtvih može proći neprijatelj“. Riječ su održali i herojski poginuli u borbi braneći narod.

Gostima i sudionicima akcije obratio se prigodnim riječima **Đorđe Gunjević**, predsjednik UABA Pakrac-Lipik. Uz čestitke za odaziv

na akciju naglasio je da je Udruga do sada puno učinila na obnovi devastiranih spomenika na ovom području.

U ovoj akciji i prigodnom druženju uz vojnički grah, sudjelovala je i delegacija UABA Požege s predsjednicom **Katom Holjevac**.

Pero Matić

Sudionici akcije ispred spomenika na Begovači

U strateškim odlukama Tito nije grijesio

Labinski skup u počast Titu

Uorganizaciji Društva „Josip Broz Tito“ i Udruge antifašista, uz bustu Josipa Broza Tita u parku pored autobusnog kolodvora u Labinu, obilježena je 33. obljetnica njegove smrti.

Lucijan Martinčić, predsjednik „Društva Josip Broz Tito“, procitao je izvadak iz govora Stjepana Mesića, bivšeg Predsjednika RH i počasnog predsjednika Saveza antifašista Hrvatske.

- Je li Tito imao mana, je li radio pogreške? Jest - svakako! Ali, u strateškim odlukama nije grijesio. Jer, nije bila pogreška kada je pozvao na ustanak protiv okupatora i njihovih domaćih pomagača. Nije bila pogreška kad je odbio Staljinov diktat i u blokovski podijeljenom svijetu, Jugoslaviju doveo u poziciju između blokova.

Nije bila greška kada se opredijelio za sustav radničkog samoupravljanja, nije bila pogreška kad je na povijesnom trojnom sastanku na Brijunima udario čvrste temelje Pokreta nesvrstanih. I, napokon, nije bila pogreška kad je dao poticaj za donošenje Ustava iz 1974. godine, koji je republike definirao kao države.

R. S.

SPOMENIK JE I SAM POSTAO ŽRTVA

♦To je, među inim, istaknuo Lazo Đokić, predsjednik UABA Vukovar na komemoraciji održanoj u znak sjećanja na žrtve koje su likvidirale vlasti tzv. NDH ratne 1942. i 1943. godine

Osim organizatora – Udruge antifašističkih boraca i antifašista Vukovar, vijence među pet kamono-metalnih kula u Dudiku (Vukovar) položila su izaslanstva Vukovarsko-srijemske županije, Grada Vukovara, Generalnog konzulata Republike Srbije u Vukovaru, Srpskog narodnog vijeća, Zajedničkog vijeća općina, ZUABA Vukovarsko-srijemske županije, VSNM-a grda Vukovara, SUBNOR-a Bi jeljine, Vrbasa, Laćarka, Distrikta Brčko, UABA Požege, Borova i Trpinje, SDSa, SNS-a i po prvi puta izaslanstvo Ministarstva branitelja. Bilo je to 11. svibnja na komemoraciji održanoj u znak sjećanja na 455 žrtava koje su likvidirale vlasti tzv. NDH za vrijeme Drugog svjetskog rata, hapseći i sproveđeći civile željezničkim kompozicijama do Vukovara.

– Tamo je u magazinu grofovije Elz bio formiran logor odakle su ljudi nakon torture odvođeni na Dudik i strijeljani nad iskopanim rakama – istaknuo je Lazo Đokić. – Od posljednjeg dana srpnja 1942., do početka veljače 1943. godine Dudik je bio stratište radnika, seljaka, žena, djevojaka, đaka i skojevaca, mnogih stanovnika gradova i sela Srijema i Slavonije. Nije fašizam vodio računa o nacionalnosti. Ovdje su tih godina ubijani Hrvati, Srbi, Slovaci, Slovenci i pripadnici drugih nacionalnosti.

Đokić je podsjetio da je Dudik mjesto uspomena, ali i opomene. Kao što ne smijemo zaboraviti žrtve Dudika, tako ne smijemo zaboraviti ni spomen obilježje tim žrtvama. „Ovaj spomenik je i sam

Devastirani spomenik žrtvama u Dudiku

postao žrtva, jer je zaboravljen od odgovornih“, kazao je Đokić. Upozorio je da se nakon 33 godine od otvaranja spomen parka Dudik i 70 godina nakon što je pala posljednja žrtva na tom stratištu, ponovno pokušavaju izjednačiti žrtve i dželati.

Kao što je znano, spomen park Dudik, mjesto gdje su ustaški zločinci strijeljali rodoljube, za vrijeme Domovinskog rata srušen je. Uništene su sve ploče, stožaste buktinje i svi eksponati koji su bili u spomen parku. Predsjednik SNV-a dr. Milorad Pupovac obećao je da će se zauzeti za obnovu spomen parka Dudik.

– Srpsko narodno vijeće je već dalo skromnu donaciju da se ovaj prostor uredi, ali nisam znao koliko je potrebno da bi se oštećene kupole sanirale i obnovio spomenik. Prvi put sam ovdje i sad sam video. Obećao sam UABA Vukovar, a sada mogu i javno reći da to smatram svojom zadaćom. Pomoći ćemo da se ovo spomen područje uredi i obnovi, da bude u onakvom stanju kakvo zasluzuju oni

koji su ovdje ubijeni kao i mi koji čuvamo uspomenu na njihovu žrtvu, a još više na herojske vrijednosti zbog kojih su pali i zbog kojih ovaj spomenik treba stajati, rekao je Pupovac.

Slobodan Landup, predsjednik ZUABA Vukovarsko-srijemske županije, izrazio je nadu da će se osim SNV-a toj inicijativi pridružiti Grad Vukovar, Vukovarsko-srijemska županija, a možda i netko iz Europske unije. Iako su UABA Vukovara i institucije srpske zajednice godinama upozoravali na loše stanje u Domovinskom ratu oštećenog spomeničkog kompleksa Dudik koji zahtijeva hitnu obnovu, njihovi apeli nisu nailazili na razumijevanje nadležnih institucija u Hrvatskoj. Sluha nije bilo ni u Srbiji odakle je najveći broj žrtava Dudika, premda se prije četiri godine za obnovu zainteresirao tadašnji državni tajnik u ministarstvu dijaspore Miodrag Jakšić, ali sve je ostalo na tome.

R. I.

KUD „Anka Ošpuh“

Posjet Spomen bolnici na Kalniku

Područje Spomen bolnice Gabrinovec na Kalniku posjećuje sve više turista i rekreativaca. Povodom 1. svibnja, muzej su obišli članovi KUD-a „Anka Ošpuh“ iz Ludbrega, predvođeni predsjednikom KUD-a **Aleksandrom Horvatom** i voditeljem Folklornog ansambla **Milivojem Dretarom**. Ludbreški KUD jedno je od rijetkih kulturno-umjetnič-

kih društava u Hrvatskoj koje, unatoč ranijim pritiscima, nije promijenilo svoje ime koje od 1976. nosi po partizanki **Anki Ošpuh**.

Posjetitelji su iskoristili lijepo vrijeme te su velik dio šumskog puta propješaćili uz pjesmu, a kod bolnice su ih dočekali članovi UABA Ludbreg sa zakuskom. Nakon što su obišli muzejske objekte,

KUD-ovci su se primili tamburica te se uz pjesmu i razne igre veselili cijeli dan. Ugodna atmosfera privukla je više značajeljnih prolaznika, mnogi su tu bili prvi put pa su ostali iznenadeni kako su Ludbrežani lijepo uredili ovo mjesto. Skoru posjetu Spomen bolnici već su najavile i druge grupe.

M.D.

NEMAMO PRAVO NA ZABORAV

Više od 700 boraca, članova antifašističkih udruga iz Zagrebačke, Karlovačke, Primorsko-goranske, Sisačko-moslavačke županije i Cazinske krajine (BiH), ali i brojni mlađi i stariji poklonici antifašizma s područja Vojnića, Gvozda (Vrginmosta), Krnjaka i Topuskog na komemorativnom skupu podno vrha Petrovac na Petrovoj gori odali su počast poginulim partizanima i žrtvama fašizma. Bilo je to u sklopu 71. obljetnice proboja na Biljegu, u koji su u ranim jutarnjim satima 14. svibnja 1942. godine skupa sa srpskim civilima krenuli goloruki i sasvim iscrpljeni partizani.

U podnožju spomenika brojne delegacije položile su vijence (u delegaciji SABA RH bili su **Mersija Čeko Grujić, Kata Zrinjanim i Ljuban Miljković**). Skupu su među inim nazočili **Damir Mateljan**, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora, **Vesna Jurić Bulatović**, izaslanica ministricе kulture, **Mira Milenković** iz Konzulata Republike Srbije, načelnici općina Topusko (**Nikola Abramović**), Vojnića (**Branko Eremić**) i Gvozda (**Branko Jovičić**), **Sulejman Muhamet Agić** iz Udruge antifašista Velika Kladuša, **dr. Đuro Zatezalo** i **Josip Boljkovac**, članovi Savjeta antifašista Hrvatske, **Milenko Rebić**, dožupan Karlovačke županije i **Dragan Pajić**, ratni komandant 1. brigade 8. kordunaške divizije, sudionik partizanskog proboja.

-Mi borci Narodnooslobodilačke i antifašističke borbe ponosni smo jer smo bili na pravoj strani, vođeni Josipom Brozom Titom – na strani antifašizma, slobode i zajedništva, istaknuo je **Adam Dupalo**, predsjednik Sekcije 1. korpusa pri SABA RH. – Na Petrovoj gori kovalo se bratstvo i jedinstvo između Hrvata i Srba. Naveo je kako je Petrova gora 1941. godine bila okupljalište svih slobodoljubivih ljudi koji nisu pristali na nacizam i fašizam. Na tom području radila je partizanska bolnica koja nikad nije otkrivena, a povremeno je tamo boravio i Glavni štab Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Poražene snage te činjenice mogu ignorirati i omalovažavati, ali ih ne mogu izbrisati. One sada žele suditi pobednicima, zaboravljujući da su bili vojska fašističke tvorevine, naglasio je Dupalo.

Jedan od suorganizatora, predsjednik Srpskog narodnog vijeća i saborski zastupnik **dr. Milorad Pupovac**, izrazio je žaljenje zbog devastacije spomenika, obećavši okupljenima da će biti obnovljen. „Nikada nas nije bilo ovoliko, a

•Na obljetnici partizanskog proboja na Biljegu, uz počast mnogobrojnim žrtvama, govornici ukazali na značaj antifašizma kao svjetskog pokreta i civilizacijske vrijednosti, upravo kraj zaboravljenog, nezaštićenog i gotovo do kraja uništenog spomenika na Petrovcu, rad Vojina Bakića

što nas više bude, dalje ćemo se čuti i imat ćemo više snage da obnovimo ovaj spomenik. Obnovili smo spomenike i u Srbu i u Jadovnu, obnovit ćemo ga i na Petrovoj gori“, poručio je napomenuvši da neće u pomoć dozivati Europu,

Izaslanstvo SABA RH Ispred oštećenog spomenika
snimio: J. Kota

već će Europu dovesti na Petrovu goru. „Hrvatska ne slavi pobjede iz Drugog svjetskog rata, Hrvatska nastoji poraze ustaških snaga prikazati kao svoje pobjede“, zaključio je Pupovac, i dodao da Hrvatskoj kao da ništa ne znači što u Ustavu piše o antifašizmu.

Okupljenima se obratio i **Mile Knežević**, koji je 1942. godine bio jedan od 730 partizana koji su se probili iz okruženja, kako tvrdi 10 tisuća fašista. On je „nezadovoljan što se falsificira povijest“, pa predlaže mladima da ne vjeruju ni jednima ni drugima, nego da sami obilaze spomen-područja i uvjere se kako je bilo.

Podsjećamo: oslobođenje Vojnića početkom 1942. godine predstavlja najveću pobjedu do tog vremena u Hrvat-

skoj. Krajem ožujka ustaše upadaju u Petrovu goru vršeći zvjerstva nad civilnim stanovništvom. Noću, 31. ožujka partizani 1. i 3. bataljuna 1. kordunaškog odreda, potpomognuti sa 700 civila „roguljaša“, jurišaju na uporišta ustaša na vrhu Petrovac. Akcija nije uspjela. Sistematsko stezanje obruča, u kojem sudjeluje oko deset tisuća neprijateljskih vojnika – ustaša, Talijana i domobrana, počinje 9. svibnja 1942. godine. U obruču se nalazilo 730 partizana i oko deset tisuća civilnog stanovništva u zbijegu. U toku napada 11. ustaška bojna pronalazi objekte Prve partizanske bolnice u Petrovoj gori, ali 80 ranjenika ostaje neotkriveno u zemunicama. Konačno, nakon nekoliko dana, munjevitim naletom partizana obruč je probijen. Nakon proboja obruča neprijatelj se povlači iz Petrove gore. Tih je dana stradalo i civilno stanovništvo (usmrćeno je i 1.300 žena i djece), a u proboju su poginula 23 partizanska borca.

Iz Petrove gore ustanak se širio na Žumberak i Pokuplje, na Baniju i Cazinsku krajinu. Petova gora utkana je u cijelu hrvatsku povijest. Iz Petrove gore i njezine okolice zadavao je udarac Francuzima **Ljudevit Posavski**. U njoj je poginuo **Petar Svačić**, braneći Hrvatsku od Mađara. U njoj i oko nje izražen je otpor turškim osvajačima. Tu se stvarao otpor germanizaciji i mađarizaciji Hrvatske. Među najslavnije dane legendarne Petrove gore svakako spada otpor fašističkoj okupaciji Hrvatske.

Već 1941. godine u Petrovoj gori je formirano 15 partizanskih odreda i osnovana prva cjelovita partizanska bolnica u Hrvatskoj. Fašisti su prosinca 1941. i u proljeće 1942. godine moćnom vojskom osvajali i opkoljavali Petrovu goru, ali unatoč masakru nad nedužnim ženama, djecom i starcima, usprkos spaljivanju sela i pljački sirotinje, neprijatelj nisu uspjeli ovladati Petrovom gorom čak ni u vrijeme velike 4. ofenzive početkom 1943. godine. U razdoblju od 1941. do 1945. godine Petrova gora postala je grobnicom 1.700 boraca i više od 2.500 civilnih žrtava koje su u borbi i ofenzivama pobili fašisti.

B. M.

Pismo predsjedniku Vlade Zoranu Milanoviću

Tražimo da konačno riješite naš status

♦Predsjednik Podružnice kluba vojnih umirovljenika Zagreb – Sindikata umirovljenika Hrvatske - Milivoj Boroša uputio je pismo predsjedniku Vlade RH Zoranu Milanoviću u kojem ponovno zahtijeva da se konačno riješi status vojnih umirovljenika

U pismu kaže:

„Primili smo odgovor ministra rada i mirovinskog sustava koji je reagirao na Vaš dopis u kome od njega tražite, da vidi što se može učiniti. Odgovor nas je i ovaj puta razočarao jer je napisan u stilu svih dosadašnjih ministara i Vlada RH.

Mi tražimo ravnopravnost po Ustavu RH, a to znači poravnavanje s Hrvatskom vojskom i braniteljima, jer smatramo, da nismo ništa manje zaslužni za Republiku Hrvatsku od Hrvatske vojske i branitelja. Postoji i Deklaracija o antifašizmu u kojoj se pored ostalog govori i o skrbi i ugledu boraca NOR-a.

Po Zakonu o provođenju sukcesija ništa nije uradeno, jer pripadajuće mirovine su one koje su zatečene na dan raspada SFRJ, znači mirovine iz prosinca 1991. godine,

a ne one od 1. siječnja 1992. godine koje su nam akontacijom određene na 50 % od pripadajuće iz prosinca 1991. godine i još umanjene za 5,5% jer nam nije priznato prvo redovno usklajivanje za siječanj 1992. godine. Drugi dio akontacije nam je jednostavno uskraćen bez ikakvog obrazloženja.

Mirovine od 63,22% primamo od 1.10.1992. godine, a ne od 1.1.1992. godine kako Vaši ministri to uporno tvrde.

Postoji i Vaše obećanje iz vremena kada ste se pripremali za preuzimanje vlasti, da kada dođete na vlast, da ćete pravedno riješiti status vojnih umirovljenika, a to je također tada obećala i gospođa Vesna Pusić!?

Konačno tražimo da se izjasnite, da li ćete pravedno riješiti status vojnih umirovljenika ili ne.“

Počast poginulima

Batinska je bitka bila jedna od najtežih tijekom Drugog svjetskog rata u ovom dijelu Europe – u zajedničkoj akciji jedinica 3. ukrajinskog fronta Crvene armije i Glavnog štaba narodnooslobodilačke vojske te partizanskih odreda Vojvodine, a u sklopu velike operacije za oslobođenje južne Mađarske i Budimpešte, nakon višednevnih borbi od 11. do 22. studenog 1944. godine, prebačene su sovjetske i jugoslavenske jedinice s lijeve na desnu obalu Dunava, iz Bačke u Baranju, te je oslobođena Batina koju su držale jake i dobro utvrđene njemačke snage. Cijela Baranja oslobođena je 29. studenoga, a u tim je borbama poginulo više od 1.500 pripadnika Crvene armije i 478 boraca 51. vojvođanske udarne divizije.

Na mjestu najžešćih borb (tzv. krvava kota 169) podignut je spomenik Crvenoj armiji, kipara Antuna Augustinića, visok 27 metara postavljen 1947. godine i nadvija se nad Dunav. U sklopu spomenika je i zajednička grobnica s posmrtnim ostacima 1.297 vojnika Crvene armije, a na tom mjestu svake

♦Na Dan pobjede, podno Augustinićevog zdanja, vijence položila državna, strana vojna i izaslanstva udruga antifašističkih boraca i antifašista

se godine na Dan pobjede – 9. svibnja odaje počast batinskim žrtvama.

Kod spomenika je bio postrojen po-

časni vod Hrvatske vojske, a vijence su, među ostalima, položila izaslanstva predsjednika RH Ive Josipovića, na čelu

s general bojnikom Matom Ostovićem, izaslanik Hrvatskog sabora Domagoj Hajduković, izaslanik Ministarstva obrane i OS RH, brigadni general Siniša Jurković, saborski zastupnik Veljko Kajtazi, te izaslanstvo SABA RH (mr. Ivan Fumić, Petar Raić, Azur Sejdjić, Jovo Nišević i Antun Ignac). Nisu izostala ni strana vojna i državna izaslanstva. Vijence su položili i veleposlanici Ruske Federacije – Robert Markaryan Vartanović, Ukrajine – Oleksandr Levchenko, Republike Srbije – Stanimir Vukičević, Kazahstan – Tolezan Barlybayev, Azerbajdžana – Kamil Khasleyev.

B. M.

Izaslanstvo SABA RH položilo je vijenac na Spomenik pobjede

Tjentište

♦U Nacionalnom parku Sutjeska, u Dolini heroja na Tjentištu 15. lipnja ove godine svečano je obilježena 70. godišnjica bitke na Sutjesci, jedne od najslavnijih bitaka u Narodnooslobodilačkoj borbi

„Bitka na Sutjesci je i najbolji primjer zajedničke borbe pripadnika svih naroda s područja ne samo BiH nego i cijelokupnog prostora bivše SFRJ“, istaknuto je na toj svečanosti koju je organizirao Savez antifašista i boraca Narodnooslobodilačkog rata u BiH, u suradnji s antifašističkim organizacijama iz susjednih zemalja. To svjedoči, kako je rečeno, da je „ideja antifašizma univerzalna i da bitka na Sutjesci služi na čast svim narodima koji su u njoj sudjelovali.“

Predsjednik Organizacionog odbora **Nijaz Skenderagić** izjavio je da se na toj manifestaciji okupilo više tisuća antifašista iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Slovenije i Srbije.

- Osnovne poruke s ovog skupa su da antifašizam na ovim područjima nije mrtav, da ima mnogo onih koji žele nastaviti njegovati tradiciju antifašizma, a poručeno je i da su vrijednosti Narodnooslobodilačke borbe, kao što je suživot, nenarušive i trajne, te da slavna prošlost ne smije biti zaboravljena i da iz tih događaja trebamo izvući pouke i primjeniti ih u današnjem vremenu - istakao je Skenderagić.

Sedamdeseta godišnjica Bitke na Sutjesci

Na Tjentištu su tisuće antifašista obilježile jubilarnu godišnjicu bitke na Sutjesci

Među sudionicima proslave na Sutjesci bili su i brojni antifašisti iz Hrvatske među kojima i delegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske te delegacije s područja četiriju županija Dalmacije.

Nakon govora predstavnika antifašista i preživjelih boraca bitke na Sutjesci, upriličen je prigodni kulturno-umjetnički program.

Bitka na Sutjesci vođena je od 15. svibnja do 16. lipnja 1943. i bila je odlučujuća bitka Pete neprijateljske ofenzive. Gotovo 127.000 njemačkih, talijanskih i bugarskih vojnika i ustaša, uz podršku 300 aviona, u obruču je držalo 22.000

partizana, s ciljem potpunog uništenja. Prva proleterska divizija 10. lipnja 1943. probila je neprijateljski obruc na Sutjesci, a bitka je završena 15. lipnja 1943. probojem glavnine snaga NOVJ u Bosnu.

Ukupno je stradalo oko 7.500 partizana, više od trećine snaga koje su ušle u borbe. S područja Hrvatske poginulo je 4.105 boraca.

Sudionici manifestacije položili su vijence na spomenik na Sutjesci i odali počast borcima koji su dali živote u borbi protiv fašizma, te sudjelovali u programu i družili se s antifašistima iz različitih dijelova bivše SFRJ.

A.F.

Đakovo

Novi spomenik žrtvama logora

Na Židovskom groblju u Đakovu održana je tradicionalna komemoracija za žrtve holokausta, koja je okupila malobrojne preživjele i rodbinu 566 žrtava, stradalih u sabirnom logoru. Na komemorativnom supu, kojem su prisustvovali i predstavnici židovskih općina iz Hrvatske, Srbije i BiH, svečano je otvoren spomenik žrtvama, čija je autorica **Dina Merhav**, izraelska umjetnica porijeklom Vinkovčanka.

Podizanje ovog spomenika plod je suradnje Koordinacije židovskih općina Hrvatske i Židovske općine

Osijek, Ministarstva kulture, Grada Đakova i Muzeja Đakovštine.

- Drago mi je što smo se okupili da danas otkrijemo ovaj spomenik, autorice Dine Merhav. Želim zahvaliti Ministarstvu kulture, koje je financiralo izradu, ekipi iz Končara koja ga je izradio, gradonačelniku Đakova te posebno **Dragi Kohnu** - kazao je predsjednik Koordinacije židovskih općina Hrvatske **Ognjen Kraus**, zahvalivši i ravnatelju Muzeja Đakovštine **Bori Bijeliću**.

Skulptura je od željeza, a simbolizira Davidovu zvizdu, „kao ulimativni znak Židova, te drvo života, kao znak preživljavanja,“ pojasnila je autorica.

Komemoracija kod novog spomenika žrtvama logora u Đakovu

SVAKA ŽRTVA BILA JE NEDUŽNA

♦Antifašistički borci i antifašisti s područja Zagrebačke i Karlovačke županije posjetili nekoliko spomen-obilježja i na komemorativnim skupovima odali počast nedužnim žrtvama fašističkog terora

snimio: J. Kota

Na devastirani spomenik u karlovačkom perivoju položeni su vijenci i cvijeće

Organizaciji Saveza udruga antifašista Karlovačke županije, a povodom Dana oslobođenja Karlovca (grad na četiri rijeke je oslobođen u završnim operacijama za konačno oslobođenje zemlje 6. svibnja 1945. godine), upriličena je komemoracija ispred miniranog spomenika ustanku i žrtvama fašizma (rad kipara **Vanje Radauša**), nekadašnjeg Perivoja slobode, danas Šetališta Franje Tuđmana.

U NOR-u je u Karlovcu bio jak ustaško-domobranski i talijanski garnizon, od 1943. godine, i njemački, odakle su polazile brojne akcije protiv jedinica NOV i PO Hrvatske na slobodnom teritoriju (Kordun, Banija, Petrova gora, Četvrtu neprijateljska ofenziva). O Danu oslobođenja govorio je **Mirko Miladinović**, predsjednik gradskih antifašista, prisjetivši se žrtava fašističkog terora koje su za slobodu dale „sve za naš grad i domovinu Hrvatsku“, kao i „stradale branitelje u Domovinskom ratu“. Na komemorativnom skupu po neuobičajenoj hladnoći za ovo doba godine, jakoj kiši i vjetru, nazočilo je više od 150 poklonika antifašizma, među njima **Milenko Rebić**, dožupan Karlovačke županije, **Dubravko Delić**, dogrado-

načelnik Karlovca, **Mirjana Duduković**, predsjednica MO Veljun, **mr. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH, **Martin Jandrašić**, počasni predsjednik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije i **Josip Boljkovac**, član Savjeta antifašista Hrvatske.

...Bio je Đurđevdan, pravoslavni vjerski praznik – 6. svibnja 1941. godine. U Hrvatskom Blagaju je mučki ubijeno 525 Srba iz Veljuna i okolnih naselja. Bilo je to vrijeme kada nije bilo nikakvih oružanih borbi. Ispred spomen-kosturnice u Veljunu održana je komemoracija. Poslije oslobođenja zemlje, iz zajedničke grobnice u Hrvatskom Blagaju (mjesto gdje je izvršen zločin), prenesene su kosti žrtava ustaškog terora u spomen-kosturnicu u Veljunu, izgrađene u obliku bunkera na čijoj se prednjoj strani nalazi tekst o masakru ustaša i popis stradalnika. Zajednička grobница u Hrvatskom Blagaju je oskrnuta u 2000. godini, počinitelj je poznat (a poznata je i „dama“ koja se javno ispred kamere pomokrila na spomen-obilježje). Spomenik (dvije brončane figure boraca i kosturnica) u Veljunu, također je oštećen 2000. godine.

Izaslanstva antifašističkih boraca i antifašista položila su vijence i na još nekoliko spomen-obilježja na području Korduna. U Bročancu na cesti Slunj-Rakovica kod spomenika koji je podignut za 76 palih boraca i 359 civilnih žrtava fašizma, među kojima i 88 djece (zdanje oštećeno). Također i u Rakovici, gdje je uz srušeni spomenik i spomen-kosturnicu palim borcima NOR-a, podignut novi spomenik „poginulim borcima Domovinskog rata i poginulima u II. svjetskom ratu“ (na ovaj potonji – vijenac su položili **Josip Kota** i **Slavko Cerjanec**, umirovljeni časnici Hrvatske vojske).

U selu Sadilovcu nema više spomenika za 46 palih boraca. Nema više ni sela! Napušteno je i prazno. U tom mjestu postavljena je obnovljena spomen-ploča na ostacima pravoslavne crkve u kojoj su ustaše pobile 310 mještana Sadilovca i počinili 153 osobe iz susjednog sela Bugara, također srpske nacionalnosti. Na kraju, upriličen je i obilazak spomen-obilježja u Ličkom Petrovom Selu (Lika) za 1.256 civilnih žrtava fašističkog terora i 110 poginulih partizanskih boraca.

B. M.

Piše: Toma Šević

Revizori povijesti i Biblije

Razne bitange podmeću svašta u pokušaju revizije naše povijesti, izvrću činjenice do te mjere da ni oni sami više ne znaju što bi s tom svojom neistinom. No, ima i onih koji se vjernicima i javnosti obraćaju „istinom“ u ime Svevišenjega. Tako je u Dalmaciji na misi zadušnici u Zavojanima, već nekoliko puta kazano da su svećenika Karla Čuluma 1943. godine u tom mjestu ubili partizani. To je vjerničkom puku priopćio župnik fra. Marko Bitanga, iako su istinu razotkrili splitski antifašisti i dokazali da su nesretog Čuluma strijeljale ustaše.

A fra. Bitanga je još i „pojasnio“ da su ga „partizani, komunisti“ ubili „zbog njegovog svećenstva“. Sad se mnogi pitaju hoće li Čičak sa svojim Hahaoom i Bancem, javno stati i iza ovog Bitange te njegove laži preuzeti kao svoje dokaze glede „komunističkih“ žrtava. Ima li to, što na mini planu radi fra Bitanga, ikakve sveze s biskupom Vladom Košićem, ne znamo, ali djeluje kao da se radi o istom antipartizanskom poslu, samo na različitim razinama nivoa.

Predsjednik Komisije Iustitia et Pax HBK, sisački biskup Vlado Košić, nai-me, nije prisustvovao obilježavanju državnog praznika - Dana antifašističke borbe u Brezovici kod Siska, nego je isti dan iz „svoga“ Siska otišao do Jazovke na kontraskup državnoj manifestaciji.

I tamo koncelebrirao misu s paterom Vjekoslavom Lasićem koji je u javnosti postao poznat po tome što je držao mise zadušnice za Antu Pavelića, ratnog zločinca, vjerno odanog Hitleru do kraja Drugog svjetskog rata. Ta Pavelićeva vjera u Hitlera njima vjerojatno znači da je bio veliki vjernik.

A Crkva izgleda hoće pokazati da je i ona formirala Vladu. Biskupa Sisačkog Košića. Polovinom lipnja održan je Kongres „Hrvatskog žrtvoslovnog društva“ kojem je na čelu notorni Zvonimir Šeparović, kojeg neki od milja zovu Šepurović. I ništa čudno da na portalima nije objavljeno kako se taj „Kongres“ održava „pod visokim pokroviteljstvom“ Vladе. Ali ne Vladе RH, jer to ne bi bilo ni primjereno za to društvo, nego Vladе Košića - biskupa Sisačkog.

Zašto se uopće govori o njegovom „visokom pokroviteljstvu“? A u javnosti se i ne zna koliko je on visok. Jer, izgleda da ima tek prosječnu ili čak is-

podprosječnu visinu. Uglavnom manju od npr. 1,75 m.

Biskup Košić je na tom Šeparovićevom skupu imao poruku i za Europu, upravo kad Hrvatska ulazi u EU. Po biskupu bi izgleda, svi trebali priznati da su bili zločinci, a ne samo nacisti iz Njemačke. Evo kako je biskup Vlado razumio njemačke naciste jer kaže: „Zar bi bilo moguće da neki Nijemci u istoj državi uče i govore da su oni bili zločinci, a drugi da nisu? To je nedopustivo!“

Tko zna kako je krenulo u toj bratskoj misi na Jazovki s paterom Lasićem, možda će uskoro predložiti da se prvo u Hrvatskoj, a zatim i u cijeloj nam Europi počnu držati mise zadušnice za Hitlera. Možda misle da bi Europa to jedva dočekala i onda doista „razumjeala“ skupove u Jazovki i mise zadušnice za Pavelića.

No, treba ipak citirati rečenice biskupa Vlade kad je govorio na Jazovki: „Tim tužnije je što se danas u Brezovici kod moga Siska slavi ove ubojice kao neke velike antifašiste, donositelje napretka i bolje budućnosti“. Pritom je sisački biskup rekao i ovo: „Meni se čini da je naša aktualna vlast posve odnarođena, protiv svoga vlastitoga naroda.“

Nije jasno, otkud pravo biskupu Košiću da, u društvu s paterom Lasićem, govori u ime naroda a protiv onih koje je narod izabrao na demokratskim izborima. Možda je to demokracija za koju se zalaže Iustitia et Pax, pod predsjedanjem predsjednika Vlade - biskupa Košića.

No, izgleda da biskupu i Crkvi kod nas nije namjera samo revizija povijesti Drugog svjetskog rata, nego čak i Biblije.

Evo, na primjer, poznato je da postoji Isusov „Križni put“, a biskup Vlado i Crkva u Hrvata govore samo o „Križnom putu“ vezanom za Bleiburg i zamislite čak i ovaj u Jazovki je nazvan „Križni put“. Dakle za Katolike u Hrvatskoj još malo pa neće postojati Isusov Križni put, nego taj izraz postaje sinonim za Bleiburg, a evo sada i za Jazovku.

Inače, izbori u Hrvatskoj i nisu toliko važni za neke. Recimo Marijanu Petir, bivša saborska zastupnica, po-kušala je postati načelnica male Općine

ne Velika Ludina. No, nije joj uspjelo. Poražena je, uprkos podršci Crkve. Ali nije to problem za Petirku. Tko izgubi na izborima, dobije mjesto u Crkvi. Biskup, već spomenuti Sisački, imenovan je Marijanu Petir, kao „zauzetu vjernicu“, novom voditeljicom Ureda za promicanje socijalnog nauka Crkve Sisačke biskupije. A možda će pomoći i oko formiranja Vlade. Košića. E sad, zašto je ona „zauzeta“ vjernica, kako stoji u informaciji na web stranici Sisačke biskupije, ne znamo. I tko ju je zauzeo?

Zanimljive se stvari kod nas do-đaju. Evo, na primjer, 6. lipnja ove godine lopovi opljačkali policijsku po-staju usred dana. Provalili u skladište Policijske uprave šibensko-kninske i odnijeli što su našli. Do sada je bilo uobičajeno da svi oni kojima se do-godi provala i pljačka, zovu policiju. Sad je zanimljivo pitanje, a koga su zvali iz policije kad su je opljačkali lopovi. I to, pazi sad, usred dana. No, lopovi k'o lopovi, aktivni i usred noći. I šta su učinili? Svega par dana kas-nije, opet u blizini policijske postaje, ukrali su državnu granicu. Nije šala. U policijskom izvješću je ozbiljno re-čeno da je u blizini Policijske postaje Vrbanja ukradena metalna natpis-na ploča, na kojoj je pisalo ‘Državna granica’.

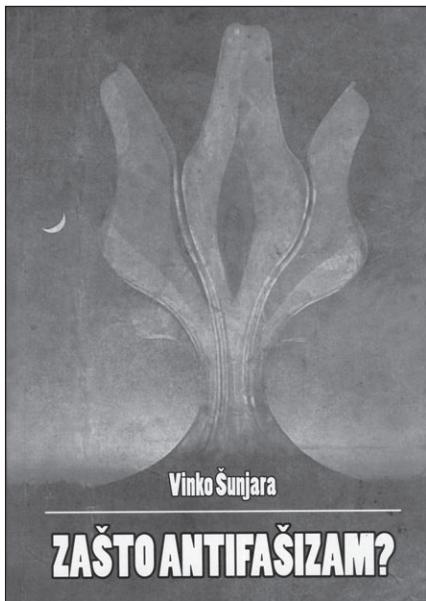
Citamo vijest u novinama da je umirovljenica Navenna Shine, 65-go-dišnjakinja iz Seattlea odlučila napraviti ekstreman eksperiment nad samom sobom - prestala je jesti i već punih pet tjedana živi samo od vode i sunčeve svjetlosti. To je u cilju istraživanja teze koja tvrdi da našem tijelu nije potrebna hrana, jer da sunčeva svjetlost daje sve što je tijelu potrebno.

Shine je kazala kako nije sigurna da će izdržati, no namjerava se mak-simalno potruditi. Kako bi bilo lijepo da uspije! Onda bi mogli i kod nas ukinuti mirovine i tako riješiti prob-lem umirovljenika, jednom zauvijek. A i antifašističkih boraca. I njihovih zahtjeva za provedbom Deklaracije o antifašizmu.

I za kraj - u medijima sve manje slušamo i čitamo o Zdravku Tomcu i Slavenu Letici. Neki misle da je to oz-biljan znak da se mediji u Hrvatskoj počinju oporavlјati.

Nove knjige

Vinko Šunjara ZAŠTO ANTIFAŠIZAM?

Zašto antifašizam? – nova je knjiga nakladnika SABA RH, autora Vinka Šunjare (recenzent Juraj Hrženjak, redaktor i lektor Miroslav Kirinčić, dizajn i grafička priprema Mario Šimunković, tiskat Grafička škola Zagreb).

Sudionik NOR-a, poslijeratni general i obnašatelj visokih dužnosti u Savezu antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske Vinko Šunjara, svoju je knjigu namijenio prije svega, kako ističe, mlađim generacijama, učenicima i studentima, ali i svima koji se žele informirati o antifašizmu i novokomponiranim oblicima fašizma. Naime, svjedocima smo da je u posljednjih dvadeset godina radikalno revidirana povijest Drugog svjetskog rata, te da mlađe generacije ne poznaju povjesnu istinu o Narodnooslobodilačkoj antifašističkoj borbi naroda Hrvatske, njenom karakteru, ciljevima i ostvarenjima od značaja za današnju samostalnu suverenu demokratsku i međunarodno priznatu Hrvatsku državu, piše Šunjara.

Neofašisti kojih, nažalost ima i u Hrvatskoj, NOB nastoje prikazati u negativnom svjetlu. Stoga autor u svojoj knjizi podsjeća mlađe naraštaje da su se pripadnici Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske borili protiv nacifašis-

tičkog okupatora i domaće kolaboracije koja im je vjerno služila. Borili su se u izuzetno teškim uvjetima, bez pomoći sa strane, osloncem na vlastiti moral, te uz masovnu podršku stanovništva pobjedno završili antifašistički oslobođilački rat. Partizanske borce pokretao je visoki moral, ideali slobode i pravde, dostojaštva i ponosa kojim su branili svoj zavičaj i svoju domovinu Hrvatsku.

Izdanje, koje je pred čitateljem, nastoji prezentiranim tekstovima autora objektivno prikazati antifašizam, razabrati njegove vrijednosti, te tako pridonijeti valorizaciji antifašističkih vrijednosti i približiti ciljeve, sadržaje i načine rada druga antifašističkih boraca i antifašista mlađim naraštajima kako bi i oni svojim znanjem, iskustvom i moralnim vrijednostima mogli ne samo pomladiti i ojačati tu izvanstranačku organizaciju, već i znatno pridonijeti razrješenju mnogih problema svake životne i radne sredine.

Antifašizam se u današnje doba definira kao skup najboljih, časnih, demokratskih, humanih i civilizacijskih vrijednosti, koje je sav napredan demokratski svijet ugradio u svoje temeljne ustavne dokumente. To je učinila i Republika Hrvatska. Međutim, u nas je to opredjeljenje ostalo uglavnom „mrtvo slovo na papiru“, piše autor. Bilo bi uvredljivo i neopošteno kad bi se dopustilo da protivnici antifašističkog opredjeljenja obmanjuju hrvatsku javnost, posebno mlađu generaciju, tvrdnjama da je antifašizam istovjetan komunizmu, boljevizmu i drugim sličnim ideologijama. Takve tvrdnje nemaju uporišta ni u čemu jer antifašizam i navedeni režimi (ideologije) nemaju nikakvu međusobnu vezu, jer se u svim bitnim odrednicama čak međusobno isključuju. Antifašizam nije ni partija, ni dogma, ni ideologija. On je samo demokratsko opredjeljenje, koje odbacuje svaki oblik totalitarizma, šovinizma, hegemonije, nacionalizma, vjerske netolerancije, nepravde, bogaćenja bez rada, iskorištanje, neravnopravnost...

S obzirom na činjenicu da dosad nije ništa učinjeno na realizaciji Deklaracije o antifašizmu, koju je donio Hrvatski sabor 2005. godine, antifašističkim organizacijama predstoji uporan rad i borba da se pokrene proces njezinog oživotvorenja. Stoga njezina realizacija znači i konkretni otklon od pravca koji je negirao antifašizam prema novom putu koji će u konačnici značiti pravu afirmaciju antifašističkih vrijednosti i odlučnost vlasti da se na njih osloni kao trajnu vrijednost – konstatira, među inim, Vinko Šunjara u svojoj knjizi.

B. M.

Mirko Tepavac

MOJ DRUGI SVJETSKI RAT I MIR

Izdavač „Razlog d.o.o.“ u ediciji „Tako je bilo“ objavio je originalni rukopis (na srpskom jeziku) ratna sjećanja Mirka Tepavca – *Moj Drugi svjetski rat i mir*, političara i jugoslavenskog ministra vanjskih poslova od 1969. do 1972. godine, kad je, u vrijeme obračuna s „liberalima“ podnio ostavku. Tepavac je u NOB-u sudjelovao od 1941., od svoje 19. godine, a preživio je i mučenja u ustaškim zatvorima.

Autor predgovora, Tomislav Jakić, publicist i novinar, ističe kako se radi o do grubosti iskrenim memoarima. Za svakog čitatelja – pripadnika mlađe ili mlađe generacije, osobito za one stasale nakon raspada Jugoslavije, u vrijeme grube i agresivne revizije povijesti i lažnog prikazivanja svega što se zbivalo u Drugom svjetskom ratu (a što, u manjoj, ili većoj mjeri vrijedi za sve države nastale na tlu nekadašnje jugoslavenske federacije), ova će knjiga biti pravo otkriće. Ako bi mlađi trebali saznavati o tome kakva je bila NOB (a trebali bi), a još više o tome kakvi su bili ljudi koji su je vodili, kakav je bio njihov moral, kakva motivacija, te u kakvim je uvjetima ta borba vođena, onda bi bilo apsolutno dovoljno da posegnu za sjećanjima Mirka Tepavca.

Teško da će itko od generacije koja pamti, makar i samo pričanja suvreme-

nika, vrijeme o kojem Tepavac govori, odoljeti ne iskušenju, nego pravoj napasti da njegova sjećanja – kada ih jednom počne čitati – pročita do kraja u jednom dahu. Pisana su lakinim, privlačnim stilom, na mjestima gdje je to primjereni čak i s jasnim literaturnim natruhama, drugdje pak gotovo suho, činjenično, bez ikakvih uljepšavanja. Iznad svega – bez isticanja vlastite uloge autora koja je – objektivno gledano – bila takva da bi isticanje i te kako zasluzila. Riječ je o jedinstvenom zapisu, zapravo zbirci anegdota i eseja na temu predratne ilegalne aktivnosti (u samome početku) i Narodnooslobodilačke borbe, te – u naznakama – metamorfoza što su se dešavale u poslijeratnom razdoblju.

Autor nam je ponudio osobna sjećanja u kojima je sebe uspio gotovo potpuno svesti na ulogu svjedoka i pri-

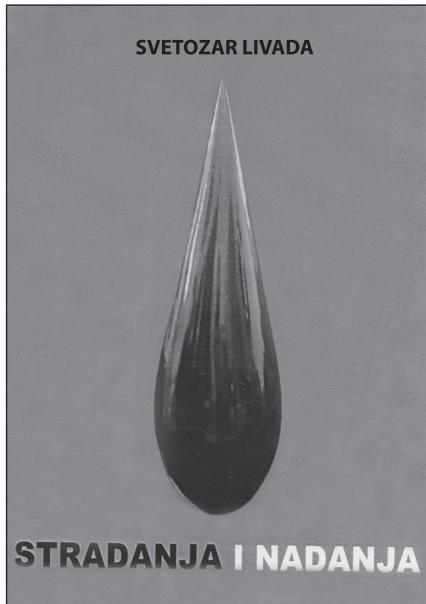
povjedača, svjesno propuštajući da na bilo koji način posebno istakne svoje patnje, svoju sudbinu i svoju ulogu (to se može više naslutiti, nego pročitati). Danas, to je gotovo subverzivna literatura, i to samo zato što bez ikakve zadrške autor iznosi istinu. I vjerojatno će je tako doživjeti i neki s „prave“ strane barikade koji misle da još nije došlo vrijeme da se javno i jasno kaže kako je bilo. Mirko Tepavac očito smatra da je to vrijeme došlo.

Svatko, tko će pročitati ova ratna sjećanja neizostavno će se upitati, morat će se upitati, zašto čovjek njegove biografije, znanja, iskustva i sposobnosti nije napisao (barem) takva sjećanja na poslijeratno razdoblje? Jer, svjedoci i sudionici sudbonosnih događaja iz naše prošlosti odlaze, to je niminovno, a ako iza sebe ne ostave pisani trag (kojega

će netko, jednoga dana, moći pronaći barem u nekoj biblioteci), prepustaju slobodan prostor onima koji nas već i sada zasipaju lažima. A možda će nas autor ipak prijatno iznenaditi i raspršiti strahovanja da njegova sjećanja na dane Jugoslavije, osobito na jugoslavensku vanjsku politiku (ali ne i samo na nju) neće postati dostupna širokom krugu zainteresiranih. Jer, interes za to razdoblje upadljivo raste, osobito među mladima koji su shvatili da je ono što im se servira u školama, s političke scene i kroz medije, bijedna mješavina laži, poluistina i krajnje tendencioznog tumačenja činjenica. Tomislav Jakić kaže da nije na piscu predgovora da autoru bilo što sugerira, ali nakon ratnih sjećanja Mirka Tepavca, njegova poslijeratna sjećanja bila bi više nego dobrodošla.

B. M.

Svetozar Livada **STRADANJA I NADANJA**

Svetozar Livada, filozof, povjesničar, demograf i sociolog, partizanski prvorazborac i antifašist, u svojoj novoj knjizi na potresan način svjedoči o zločinima stoljeća „u ovom balkanskom zvjerinaku“, istaknuli su promotori.

U prepunoj dvorani SABA RH u Zagrebu predstavljena je nova knjiga prof.dr. Svetozara Livade - *Stradanja i nadanja* (izdavač Garden print). O

knjizi su govorili dr. Veselin Golubović, novinar Nino Kopač i autor. Prigodne vlastite stihove kazivali su pjesnici Enes Kišević i Bogdan Uzelac.

Livadina knjiga sadrži popis stradanja i opis nadanja u posljednjih dvadesetak godina. Malo se tko tako duboko zagledao u dno na koje smo pali i zamislio nad udesom i usudom koji nas je snašao. On piše oštros i oštrom, vodeći računa samo o istini i dajući odgovore na društvene, političke, kulturne i moralne izazove koji su duboko potresali obitelj, društvo i državu. U ovo naše vrijeme, bremeno nevoljama, vrijeme ispraznjeno od istine i smisla, vrijeme umora i umorstava, čitati što Livada piše znači duševnu i duhovnu okrepnu. Napisao je knjigu o nama, jer u njoj prepoznajemo naša gorka iskustva, istaknuli su, među inim, promotori knjige.

Svetozar Livada često navodi misao Ive Andrića da najdu takva neka vremena kad pametni zašute što moraju, budale progovore što hoće, a fukare se obogate. Danas se moralni ljudi moraju upisati u prosjačke redove, istaknuo je autor. „Nikada na ovim prostorima nije bila takva razlika između onih na vrhu i onih na dnu. To već ima biološke posljedice. Naše vrijeme je vrijeme krize pravde i prava, točnije, vrijeme sumraka svih duhovnih vrijednosti, raspada vrijednosti sustava: nihilizam i znači da sve dosadašnje vrijednosti, više ne vrijede! Ograničen i jaki, nadmoćan je učenom i mudrom. Ono što zna nas malo, ne može bitno utjecati na ono što radi njih mnogo. Istina je

moćna po namjeri, ali nemoćna po učinku. Laž je podignuta na stupanj norme, unaprijedena u zvaničnu ideologiju,“ kazao je Livada.

Recenzent prof. dr. Predrag Matvejević piše da Livada vidi sebe ponajprije u ulozi „empiričara“ i promatrača „uživo“. Ali on je više od toga. Istodobno je sudionik, svjedok i tumač. Zadobio je u mladosti toliko rana da su liječnici ostali „začuđeni“ kako je uopće preživio. Volja da svjedoči i kaže sve ono što smatra da je dužan reći, pomogla mu je u tome, spasila ga, održala u životu. Prošao je uzduž i poprijeko prostorom na kojem se zivilna tragedija Drugoga svjetskog rata i ponovo „rata devedesetih“. Istupao je od samog početka, sudjelujući u partizanskom pokretu, kao antifašist koji vjeruje da prisustvuje „posljednjem ratu na ovim prostorima“. Na našu zajedničku nesreću nije to bilo posljednje krvoproljeće na ovom tlu. Sudbina je htjela da pisac ove knjige ponovo bude svjedokom „zločina bez stida i kajanja“, očeviđac „nedovršena izmirenja“.

U predgovoru knjige, prof.dr. Đuro Šušnjić piše da u Livadinoj knjizi nalazimo bezbroj pojedinosti, masu provjerjenih podataka, obilje socio-psiholoških portreta, kako zlih tako i dobrih ljudi. Obišao je cijelo ratno područje, sva mjesta zločina, i video svojim očima posljedice užasnog divljanja, jedva sačuvavši živu glavu i čovjeka u sebi. Zato se njegovim opisima vjeruje - svaki dobar pisac otkrije nešto dobro u čitatelju!

B. M.

IN MEMORIAM

ANĐELKO ŠIMUNOVIĆ-PAPA 1932.-2012.

Rođen u Blatu na Korčuli. Sudjelovao je na 2. omladinskoj konferenciji USAOH-a 1944. na Hvaru, a po završetku rata i na izgradnji željezničke pruge Šamac-Sarajevo. Bio je dugogodišnji predsjednik UABA Blata. Nosilac je brojnih odlikovanja- među njima i dvije medalje i Ordena zasluga za narod, Priznanja SABA RH za izvanredne zasluge za njegovanje tradicija i tekovina antifašističke borbe, kao i Spomenice Domovinskog rata.

VINKO BARBARIĆ 1919.-2013.

Rođen je 28. rujna 1919. u Žrnovnici. Potječe iz radničko seljačke obitelji. Nadahnut od djetinjstva tekovinama i tradicijama slobodarske Hrvatske, postaje dio žrnovničkog antifašističkog pokreta. Prilikom neprijateljske odmazde u Omišu postao je talac i bio deportiran u logor Jasenovac. Nakon otpuštanja iz logora vraća se u sastav MPOH, postajući komesar 3.čete 1. bataljuna, a 1944. je premješten u 3. dalmatinske NOU brigadu. Po završetku rata ostaje u sustavu JNA službujući u više mjeseta u Srbiji i u Makedoniji.

1971.g. umirovljen je u činu pukovnika i vratio se u svoj Split i svoju Žrnovnicu.

Nastavlja s društveno-političkim radom, na dobrobit grada Splita i Žrnovnice.

Nosilac je brojnih odličja i priznanja, te „Partizanske spomenice 1941.“

ANĐELO VERBANC 1920.-2013.

U vrijeme II. svjetskog rata bio je uno-vačen u talijansku mornaricu. Po povratku u Istru uključuje se u NOP.

1953. godine izabran je za zastupnika u Saboru NR Hrvatske. Od 1957. do 1962. bio je na dužnosti predsjednika NO općine Labin, a od 1965. do umirovljenja tajnik Skupštine općine Labin.

Nakon odlaska u mirovinu član je, a potom i predsjednik labinskog SUBNORA te član SUBNORA. Zajednice općina Rijeka. Nemjerljiv je njegov doprinos na izradi dvaju zbornika o radničkom pokretu i NOB općine Labin i Labinštine.

Za izuzetan doprinos razvoju grada 2010. godine uručeno mu je Priznanje Grada Labina.

DUŠANKA DRAGILA 1922.-2013.

Rođena je u Zagrebu. Od 1939. članica SKOJ-a. Kao studentica Filozofskog fakulteta i članica rukovodstva SKOJ-a Zagrebačke univerze uhapšena je u listopadu 1942. i sve do siječnja 1945. bila u ustaškim logorima Stara Gradiška i Lepoglava.

U siječnju 1945. godine razmijenjena je s grupom žena za zarobljene njemačke oficire i prelazi na oslobođeni teritorij u Topusko. Tu je primljena u članstvo KPJ. Poslije oslobođenja udaje se za Petra Dragila i odlazi s njim u Washington, SAD.

Od 1948. godine nastanjuju se u Pragu. Nosilac je partizanske spomenice 1941.

U oziku 2005. donirala je SABA RH veliki broj fotografija iz II. svjetskog rata koje je snimio njezin suprug.

LJUBO DRNDIĆ 1919.-2013.

Rođen u Karojbi kod Pazina. Umro u Zagrebu, u 94. godini. Bio je jedan od organizatora antifašističkog pokreta i ustanka u Istri. S bratom Antonom je u partizanima osnovao i utemeljio Glas Istre te bio njegov drugi urednik.

Povijest će ga pamtit i kao autora znamenitog Proglasa narodu Istre od 13. rujna 1943. g. o prijenju Istre matici domovini.

U poslijeratnom razdoblju obavljao niz partijskih, državnih i drugih funkcija te radio u diplomaciji.

DRAGUTIN TURČIN 1929. – 2013.

Rođen je u Ivancu, a još kao dječak bio je pomagač partizanskim jedinicama na području Ivanca. Nakon rata radio je kao sudac za prekršaje Općine Ivanec, a od umirovljenja je bio predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista općine Ivanec, potpuno posvećen radu udruge. Posebnu brigu vodio je o spomenicima NOB-u na području Općine Ivanec, surađivao s lokalnom samoupravom na njihovom održavanju i očuvanju.

Za poseban doprinos radu udruge te afirmaciji narodnooslobodilačke borbe i antifašističkih principa, kao i jačanju ljudskih prava i demokracije, primio je posebno priznanje SABA.

ŽELJOMIR PREKODRAVAC 1932. – 2013.

Rođen je 1932. godine u partizanskoj obitelji u Poganovcima.

Bio je član Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijek od 2008. godine te se isticao kao jedan od vrlo vrijednih članova antifašista.

Neka mu je vječna slava.

MATEJ STJEPAN – PIŠTA 1924.-2013.

Rođen u Gornjoj Vrbi kod Sl. Broda. Bio je borac XII. vojvodanske partizanske brigade. Nakon rata bio je predsjednik Omladinske organizacije i voditelj omladinskih radnih brigada. Diplomirao je na Višoj školi za socijalni rad i radni vijek proveo u Sl. Brodu na različitim funkcijama. Bio je uvjereni antifašist, dosljedan borac za ljudska prava i suživot, te je u dva mandata biran za predsjednika UABA Slavonski Brod.

IVAN TUSIĆ 1930.-2013.

Rođen u Maji, općina Glina. Završio Učiteljsku školu i Visoku upravnu školu u Zagrebu. Bio je aktivan u društveno-političkom životu općine Ozalj i zastupnik u Saboru Republike Hrvatske. I nakon umirovljenja ostaje aktivan član zajednice. Bio je dugogodišnji tajnik UABA Ozalj, potpredsjednik SABA Karlovačke županije i predsjednik Matice umirovljenika Ozalj.

MILAN TOMIĆ – ŠERIF (1929. – 2013.)

Milan Tomić – Šerif rođen je u Splitu 1929. godine. U dobi od 13 godina, kao dijete bez roditelja, odlazi u partizane i postaje kurir Mosorskog odreda. Bio je ranjen najprije kod Drniša, a kasnije preživljava i teško ranjavanje na Braču. Iz savezničkih bolnica u Italiji i Palestini izlazi kao 90 postotni ratni vojni invalid, bez šest rebara i jednog plućnog krila.

Unatoč tome ostao je aktivan i 61 godinu radio u HNK u Splitu, a kao uvjereni antifašist bio je aktivan član Udruge.

Jubilej »Glasa«

Nezaobilazno glasilo svih antifašista

Uredništvo »Glasa antifašista« s ponosom obilježava 10. godišnjicu izlaženja lista pod tim imenom. Podsjćamo na 2003. godinu kada je prihvaćen novi naziv lista, ali i nova konцепциja, kojom je Glas prerastao u glasilo antifašista Republike Hrvatske koje redovito izlazi kao dvomjesečnik na oko 40 stranica. Pripe toga izašlo je 26 brojeva Informativnog biltena Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca. Prvi broj biltena izašao je 1995. godine i imao je samo četiri stranice, ali je zahvaljujući entuzijazmu, snazi i volji istaknutih antifašista povećavao broj stranica te količinu i kvalitetu sadržaja. Prvi urednik je bio Stjepan Cerjan – Puba kojem je pomagao i Srećko Ljubljanović, dok je od 5. broja glavni urednik bio istaknuti novinar Stanko Eder. Nakon njegove prerane smrti 2002. godine uređivanje Informativnog biltena preuzeo je Juraj Hrženjak i grupa novinara, novih suradnika. Uz podršku vodstva SABA RH list je postao informativniji i sadržajniji i u travnju 2003. godine izašao s novim grafičkim izgledom, pod imenom Glas antifašista demokratske Hrvatske.

Krajem iste godine, glavni urednik lista postao je Eduard Vostrel i uspješno ga uređivao sve do 2009. godine i dostigao zavidnu razinu kvalitete lista. Od lipnja te godine imenovana sam glavnom urednicom i s istom novinarskom ekipom nastavila uređivati list i dalje unapređivati kvalitetu sadržaja, s osnovnim ciljem da se poboljša komunikacija s udrugama i da list bude stvarno glasilo članstva, udruga i vodstva SABA RH, Saveza društava „Josip Broz Tito“, SRVI i Podružnice vojnih umirovljenika SUH-a. Broj suradnika se stalno povećavao i danas smo zadovoljni kako je list primljen u našem članstvu, a posebno i među mnogim mlađim antifašistima. U kontaktu s našim udrugama i zajednicama udruga, kao i s članovima vodstva SABA postigli smo dobru i višesmjernu komunikaciju, u kojoj je list postao otvorena tribina i kroničar svih zbivanja u našim udrugama, kao i zbivanja vezanih općenito za antifašizam u Hrvatskoj.

I ovaj put pozivamo sve naše članove, udruge i vodstva, da svojim prijedlozima i prilozima sudjeluju u kreiranju Glasa koji je postao nezaobilazno glasilo svih antifašista u Hrvatskoj.

Katica Sedmak

GLAS
ANTIFAŠISTA DEMOKRATSKE HRVATSKE

USUSRET JUBILEJU ZAVNOH-a

KAPITALNA ULOGA HRVATSKIH KORPUSA

PROŠLOST SE NE SMIJE PONOVITI

ISTINU U UDŽBENIKE

DOSTA JE RATOVAT!

RAT U IRAKU

Broj 27 - Zagreb, travanj 2003. godine - cijena 6 kuna

INFORMATIVNI BILTEN

PREDSEDNIŠTVA
SAVEZA ANTIFAŠIČKIH BORACA
REPUBLIKE HRVATSKE

Broj 19 • Zagreb, travanj 2000.

JOSIP BROZ TITO - NEPOKOLEBLJIV BORAC ZA SLOBODU, MIR I LJUDSKU SREĆU HUMANIZAM, DEMOKRACIJU - SAMOUPRAVLJANJE

Josip Broz rođen je u mjesecu svibnju 1892. godine, u Kumrovcu, u siromašnoj obitelji. Život je seljaka bio toliko težak da ni kruha nije bilo dovoljno. Od petnaestog dojčice odrastao je sedmero. Budući da je morao raditi od najranije mladosti, nepotražio je shvatiti život i položaj saljivštva.

Imao je tako neposredno iskustvo polozaju i život radnika načeliči zarami, kao hrvatski šeprat. Radilo se od jutra do mraka, a noćilo u radionici. S 18 godinama - kao kvalificirani bravari - traži posao obilaznici Hrvatske, Slovenije, Austrije, Njemačku i Češku te, radeći u brojnim tvornicama i radionicama, susreće ljudje različitih političkih stajališta.

U ruskom zaređenju upoznao je se sa ideologijom narodnih masi, "radnika i seljaka", a bio je očevidac i učenik Oktobarske revolucije. Ovakav mu je razvojni put omogućio da uviđe te slične slobodne doladnje obnove pokreta u Jugoslaviji, pa otuda i

primarne zadatke radničke partije u borbi za jedinstvo radnih masa. Iz ovog, dakle, izvire Titovo povjerenje u moć i sposobnost radnih masa, a ta je da se organizira, upravlja i gospodari kao samoupravna snaga.

Tito je rekao "da radnička klasa, kad uzme vlast u svoje ruke, stvari vrlo brzo se mogu uraditi". To je bilo i potrebno da izvrši "četvrti marš" - ono što je potrebno u interesu radnog čovjeka".

Uz ovo se obrazloženje neminovno ostvarila parola "decentralizacija, decentralizacija i deblokiranje".

Tito je stalno upozoravao na potrebu humanih odnosa u našem društvu, imajući pritom na umu važnost potrebe za rezumijevanjem uvjeta života i rada radnog čovjeka: "Zadovoljiti život i radeći, da se život i radeći savij na slobodu i smislu socijalizma".

Nadale, protivio se primjeni metode silom. "Nasilnim putem se može likvidirati star sistem, ali se nasilnim putem ne može razvijati i oštartiti novi, najdemokratski državni sistem -

socijalizam". Orientirajući komuniste na demokratski i humani socijalizam, Tito je rekao: "Treba znati uči u lični život svakog čovjeka i razumjeti njegovu teškoću, jer svaki je čovjek čitav svijet za sebe, biće koje ima i veselij i žalostnih trenutaka u životu..." To je bila osnova Ustava iz godine 1963. nazvanog Poveljom samoupravljanja.

NACIONALNO PITANJE

U zarobljeništu u Rusiji je sa još sedamdeset drugova odbio stupiti u jugoslavenski Dobrovoljački korpus. U ovome su jedan radili prema instrukcijama sovjetske vlade, bez obzira što je to bilo dobro ili zlo, a drugi su bili sa teritorija Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, a drugi su smatrali da taj korpus treba biti u funkciji buduće jugoslavenske politike.

Socijalisti su govorili da u borbu ne treba ići ništa za veliku Srbiju, niti veliku Hrvatsku, ni za veliku Sloveniju, već

ČESTITAMO
1. MAJ
MEĐUNARODNI
PRAZNIK RADA!

UVJERNICIMA
ŽELIMO
SRETAN USKRS!

Cijena 10 kuna
ISSN 1874-4861
Broj 83 - Zagreb, 20. prosinca 2012. godine

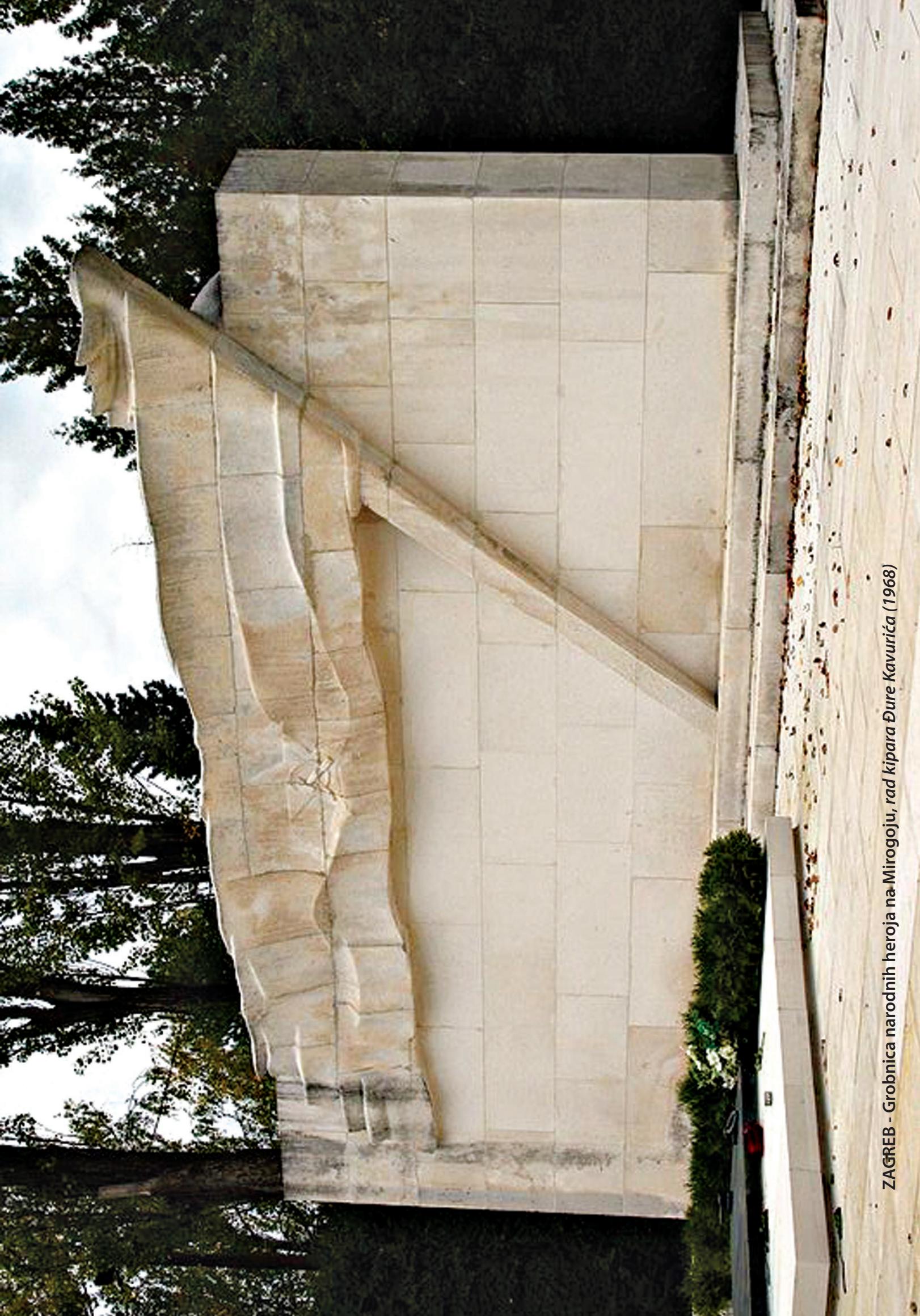
Savjet antifašista RH
Danijel Ivin
novi
predsjednik

Razgovor s predsjednikom SABA RH Ratkom Maričićem
MORAMO ZAUSTAVITI POVIJESNI REVIZIONIZAM

Zagreb
70.
obljetnica
Prvog
hrvatskog
korpusa

Split
Svečanost
za Dan
oslobodenja
Dalmacije

Berlin
Otkriven spomenik stradanju Sinta i Roma

ZAGREB - Grobnica narodnih heroja na Mirogoju, rad kipara Đure Kavurića (1968)